

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRISILNE PORAVNAVE IN STEČAJI TEKSTILNIH
PODJETIJ PRED VSTOPOM SLOVENIJE V EVROPSKO
UNIJO**

Ljubljana, september 2002

DARJA BERGANT

IZJAVA

Študentka _____ izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. PRAVNI VIDIK STEČAJA, PRISILNE PORAVNAVE IN LIKVIDACIJE.....	2
1. 1. VRSTI INSOLVENČNIH POSTOPKOV	2
1. 1. 1. Likvidacijski postopek.....	2
1. 1. 2. Reorganizacijski postopek.....	3
1. 2. PRISILNA PORAVNAVA	3
1. 3. STEČAJ.....	7
1. 3. 1. Goljufije v zvezi s stečajji	9
2. PRIBLIŽEVANJE SLOVENSKE INDUSTRIJE TRGOM EVROPSKE UNIJE.....	10
2. 1. VPLIV ČLANSTVA NA GOSPODARSTVO	10
2. 2. PROGRAM PRILAGAJANJA SLOVENSKE TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE	12
3. POLOŽAJ SLOVENSKE TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE	13
3. 1. ANALIZA STANJA	13
3. 2. KADRI, ZAPOSLENI IN PLAČE.....	16
3. 3. PRIHODKI IN IZGUBA OZIROMA DOBIČEK PRETEKLEGA POSLOVANJA	18
3. 4. TEKOČE IN PLANIRANE AKTIVNOSTI TEKSTILCEV ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA	20
3. 4. 1. Izbor nalog in aktivnosti za leto 2002	20
4. PRISILNE PORAVNAVE IN STEČAJNI POSTOPKI PODJETIJ TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE.....	21
4. 1. DB 17 – PROIZVODNJA TEKSTILIJ.....	22
4. 2. DB 18 – PROIZVODNJA OBLAČIL.....	26
5. DRŽAVNA POMOČ TEKSTILNO - OBLAČILNI INDUSTRIJI.....	30
5. 1. NOTRANJI TRG EVROPSKE UNIJE IN DRŽAVNA INTERVENCIJA.....	30
5. 2. DRŽAVNE POMOČI V SLOVENIJI.....	31
5. 2. 1. Tekoči program prilagajanja in njegova učinkovitost.....	32
SKLEP.....	35
LITERATURA.....	36
VIRI.....	37

UVOD

Slovenska tekstilna industrija, ki je bila nekoč gibalno razvoja, se danes ubada z velikimi težavami. Po izgubi jugoslovanskega trga se je morala zaradi sorazmerno velikih produkcijskih zmogljivosti in majhnosti domačega trga v zelo kratkem času usmeriti na tuja tržišča. Dodatno poslabšanje razmer je povzročilo odpiranje slovenskega trga v takem obsegu in tako hitro kot v nobeni drugi državi kandidatki za vstop v EU.

Poleg odpiranja slovenskega trga, ki omogoča prodor cenenih in predvsem manj kakovostnih tekstilnih izdelkov z Bližnjega in Daljnega vzhoda na domače tržišče, predstavlja velik problem za tekstilno in oblačilno industrijo tudi vstop na tuje trge. Ker se celotno slovensko gospodarstvo pripravlja na vstop Slovenije v EU, se morata enotnemu evropskemu tržišču prilagajati tudi tekstilna in oblačilna industrija.

Krizna situacija, v kateri se trenutno nahaja slovenska tekstilna in oblačilna industrija, je pogosto razlog, da mnoga tekstilna podjetja zaradi plačilne nesposobnosti zaidejo v težave. Podjetja pa imajo na voljo dve možnosti: likvidacijo ali finančno reorganizacijo.

Namen mojega diplomskega dela je prikazati izredno slab položaj tekstilne in oblačilne industrije, kar dokazuje število prisilnih poravnav in stečajnih postopkov, ki se jim podjetja niso mogla izogniti.

V prvem poglavju bom s pomočjo Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99) prikazala postopek prisilne poravnave in stečaja. V drugem poglavju bom na kratko predstavila trg Evropske unije, njegov vpliv na slovensko gospodarstvo in kako se trgu prilagajata slovenska tekstilna in oblačilna industrija. V okviru prilagajanja tekstilne in oblačilne industrije bom predstavila program prilagajanja, ki poteka od leta 2000 do leta 2003. Položaj tekstilne panoge, rezultati preteklega poslovanja, zaposleni in njihove plače bodo tema tretjega poglavja. V zadnjem delu tega poglavja bodo predstavljene tudi naloge in aktivnosti za leto 2002, kajti gledanje v prihodnost je za podjetnike pomembnejše od preteklosti.

Četrtemu poglavju bom namenila največ pozornosti, saj bom v njem skušala prikazati število prisilnih poravnav in stečajnih postopkov od leta 2000, posebej za tekstilno in posebej za oblačilno panogo. Edini izhod za tekstilno panogo je državna pomoč, predstavljena v zadnjem poglavju.

1. PRAVNI VIDIK STEČAJA, PRISILNE PORAVNAVE IN LIKVIDACIJE

Za lažje razumevanje diplomske naloge, bom v tem poglavju razložila postopek prisilne poravnave in njen pomen ter potek stečajnega postopka.

Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99, v nadaljevanju ZPPSL) ureja pogoje za izvedbo in postopek prisilne poravnave in stečaja nad dolžnikom, ki je dalj časa plačilno nesposoben ali prezadolžen, in prisilno likvidacijo družbe.

Temeljna razloga za uvedbo prisilne poravnave oziroma stečaja sta po zakonu insolventnost in prezadolženost. Kot dalj časa plačilna nesposobnost se insolventnost razlikuje od nelikvidnosti, s katero označujemo le trenutno plačilno nesposobnost. O prezadolženosti pa govorimo tedaj, ko dolžnikovi dolgovi presegajo aktivo njegovega premoženja.

1. 1. VRSTI INSOLVENČNIH POSTOPKOV

Kadar postane plačnik plačilno nesposoben poravnati dospele obveznosti oziroma je celo prezadolžen, nastopi položaj, v katerem je očitno, da ne bo sposoben v celoti poravnati vseh obveznosti do vseh upnikov. Večina držav je za obravnavanje razmerij med upnikom in dolžnikom, pri katerem je nastopil opisani (insolvenčni) finančni položaj, oblikovala dve temeljni vrsti insolvenčnih postopkov: likvidacijski in reorganizacijski postopek (Bergant, Plavšak, Prelič, 2000, str. 59).

1. 1. 1. Likvidacijski postopek

Likvidacijski postopek je postopek, v katerem se opravi unovčenje (likvidacija) celotnega dolžnikovega premoženja in sorazmerno in sočasno poplačilo vseh upnikov iz tega premoženja.

Postopek likvidacije je poseben postopek, ki sledi nastopu razloga za prenehanje pravne osebe. Namen likvidacijskega postopka je, da se v njem uredijo po eni strani pravna razmerja med pravno osebo, pri kateri so se stekli pogoji za njeno prenehanje (likvidacijski razlog), ter okoljem, v katerem je delovala (na primer: njenimi upniki, poslovnimi partnerji in podobno), po drugi strani pa tudi pravna razmerja med člani te pravne osebe (na primer: družbeniki in delničarji). Če dejstvo, ki je razlog za prenehanje, nastopi je treba opraviti likvidacijski postopek, v katerem pravna oseba izpolni svoje obveznosti, poplača svoje

upnike, ostanek njenega premoženja pa se razdeli njenim družbenikom, delničarjem oziroma članom (Bergant, Plavšak, Prelič, 2000, str. 603).

1. 1. 2. Reorganizacijski postopek

Reorganizacijski ali rehabilitacijski postopek je postopek, v katerem se dolžniku zagotovijo pogoji, da v določenem vmesnem obdobju odpravi vzroke začasnih likvidnostnih težav oziroma trajnejše plačilne nesposobnosti, in možnost, da prestrukturira svoje posle in razmerja z upniki (Bergant, Plavšak, Prelič, 2000, str. 59).

Po uvedbi Zakona o finančnem poslovanju podjetij – ZFPP (Uradni list RS, št. 54/99) so predlogi za uvedbo postopka prisilne poravnave na naših sodiščih vedno bolj prisotni. To je predvsem posledica določb 13. člena ZFPP, ki določa, da mora uprava podjetja, kadar nastopi finančno stanje v katerem premoženje podjetja na zadostuje za poplačilo vseh obveznosti, predlagati postopek prisilne poravnave ali stečajni postopek.

1. 2. PRISILNA PORAVNAVA

Prisilna poravnava je poseben sodni postopek, ki na predlog prezadolženega dolžnika poteka pred sodiščem z namenom, da odpravi insolventnost oziroma prezadolženost dolžnika. Insolventnost naj bi bila odpravljena z odložitvijo oziroma zmanjšanjem dolgov dolžnika, ter z njegovo reorganizacijo, ki naj mu zagotovi normalno gospodarsko poslovanje. Predstavlja zadnjo priložnost, da se dolžnik izogne dolgotrajnemu in razmeroma zapletenemu stečajnemu postopku (Kebrič, 1995, str. 29).

Postopek prisilne poravnave se uvede z dolžnikovo vložitvijo predloga za začetek postopka (23. člen Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99). Predlog mora vsebovati navedbo sodišča, vse identifikacijske označbe dolžnika in dejstva, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, da so podani pogoji za začetek prisilne poravnave. Priložiti mu je potrebno še dokumentacijo, iz katere je razvidno ekonomsko-finančno stanje dolžnika ter seznam upnikov in dolžnikovih dolžnikov s podrobnejšimi podatki .

Postopek prisilne poravnave se začne s sklepom o začetku postopka prisilne poravnave, s katerim poravnalni senat naloži predlagatelju, da položi predujem za stroške postopka in določi rok za predložitev predujma, ki ne sme biti krajši kot osem dni .

O sklepu se upnike obvesti z oklicem, ki se na dan izdaje sklepa nabije na oglasno desko sodišča in se objavi v Uradnem listu RS (28. člen Zakona o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99).

Pravne posledice začetka postopka prisilne poravnave so (36. – 43. člen ZPPSL, Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99):

- proti dolžniku ni mogoče dovoliti izvršbe v poplačilo niti izvršbe v zavarovanje terjatev (izvršbe, ki so v teku, se prekinejo);
- nedospele terjatve upnikov do dolžnikov se z dnem začetka postopka prisilne poravnave štejejo za dospele, nedenarne se spremenijo v denarne, občasne v enkratne, terjatve upnikov v tuji valuti se spremenijo v terjatve v domači valuti;
- nezapadle denarne terjatve, ki se ne obrestujejo, se zmanjšajo za stopnjo rasti drobno prodajnih cen v času začetka postopka prisilne poravnave do dneva, ko bi terjatev zapadla;
- na dan, ko se je začel postopek prisilne poravnave, se terjatve upnikov pobotajo z dolžnikovimi nasprotnimi terjatvami po samem zakonu;
- dolžnik lahko predlaga poravnalnemu senatu, da mu dovoli odstopiti od pogodbe pri obojestranskih odplačnih pogodbah, če do začetka postopka prisilne poravnave ni nobena stranka v celoti izpolnila svojih obveznosti;
- upniki so dolžni v roku 30 dni po objavi oklica o začetku postopka prisilne poravnave v UL RS javiti svoje terjatve sodišču (s pravočasno prijavo svoje terjatve si zagotovijo glasovalno pravico);
- z začetkom postopka prisilne poravnave niso prizadete terjatve, ki so nastale po začetku postopka v zvezi s poslovanjem dolžnika.

Organi v postopku prisilne poravnave so poravnalni senat, upravitelj prisilne poravnave in upniški odbor.

Postopek vodi *senat treh sodnikov*. Njegova vloga je omejena samo na preizkus, ali so podane procesne predpostavke za začetek postopka prisilne poravnave. Odločitev o sklenitvi prisilne poravnave je namreč v celoti prepuščena upnikom (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 50).

Upravitelj prisilne poravnave deluje v postopku operativno, največji del njegove dolžnosti pa se nanaša na preizkus prijavljenih terjatev. Upravitelj prisilne poravnave preizkuša stanje premoženja in poslovanje dolžnika; preverja, ali je dolžnik sploh dalj časa plačilno nesposoben oziroma prezadolžen, ugotavlja, ali lahko dolžnik svoje obveznosti izpolni tudi brez finančne reorganizacije, kakor tudi, ali kljub finančni reorganizaciji svojih obveznosti ne bo sposoben izpolniti. Ugotavlja število upnikov in dolžnikovih dolžnikov, ter verodostojnost prijavljenih terjatev (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 50).

V *upniškem odboru* običajno sodelujejo upniki, ki imajo nasproti dolžniku največje terjatve. Glavne pravice upniškega odbora so pregledati poslovanje in finančno stanje dolžnika ter zahtevati podatke, ki so pomembni za oblikovanje načrta finančne reorganizacije, sodelovati pri oblikovanju načrta finančne reorganizacije, predlagati

postavitve in odstavitev upravitelja in dajati predloge in mnenja ter opravljati druga dejanja, ki so pomembna za zaščito upnikov v postopku (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 50).

Položaj upnikov v postopku: upniki morajo terjatev prijaviti v 30 dneh po objavi oklica v UL RS. Upniki, ki svojih terjatev ne prijavijo pravočasno oziroma jih sploh ne prijavijo, v postopku prisilne poravnave nimajo glasovalne pravice, čeprav pravico do poravnave terjatev v skladu s sklenjeno prisilno poravnavo obdržijo. Upniki lahko prijavijo vse terjatve, nastale do dneva začetka prisilne poravnave. Terjatve, ki so nastale po začetku postopka prisilne poravnave in na podlagi pravnih poslov, potrebnih, da je dolžnik med postopkom nadaljeval proizvodnjo oziroma poslovanje, lahko upniki v dogovoru z dolžnikom v primeru uspele prisilne poravnave zamenjajo za delnice oziroma deleže, vendar jih morajo v tem primeru prijaviti v petih dneh po sklenitvi pogodbe o konverziji terjatev v delnice oziroma deleže, najkasneje pa do začetka naroka za prisilno poravnavo.

Položaj dolžnika v postopku: dolžnik sme do začetka postopka opravljati tekoče posle v zvezi z opravljanjem dejavnosti in poravnati obveznosti iz tega naslova, zakon pa mu izrecno prepoveduje odtujiti ali obremeniti svoje premoženje in dati poroštvo. Od začetka postopka pa sme dolžnik omenjene posle opravljati le z dovoljenjem predsednika poravnalnega senata oziroma upravitelja. Dolžnik lahko predlogu za začetek postopka prisilne poravnave priloži načrt finančne reorganizacije, mora pa ga predložiti v roku treh mesecev od dneva vložitve predloga.

Dolžnik mora v **načrtu finančne reorganizacije** izkazati za verjetno, da bo izpolnil obveznosti iz predlagane prisilne poravnave, in obrazložiti dodatne metode finančne reorganizacije, ki zagotavljajo izpolnitev obveznosti iz predlagane prisilne poravnave. Bistvo finančne reorganizacije je, da se upniki razvrstijo v razrede glede na pravni naslov svojih terjatev in druge znake istovrstnosti, da se predvidi zmanjšanje terjatev in podaljšanje plačilnih rokov za vsak razred terjatev posebej ter da se predlaga metoda finančne reorganizacije. Z metodo finančne reorganizacije je mišljena vsaka poslovno-finančna metoda ali kombinacija teh metod, ki naj zagotovi vnovično plačilno sposobnost dolžnika. Mednje sodi pridobivanje likvidnih sredstev (na primer: z odprodajo dela premoženja, z novimi krediti), povečanje osnovnega kapitala (na primer: povečanje osnovnega kapitala z izdajo delnic dolžnika namesto izplačila terjatev posameznim upnikom, ki na to pristanejo), ukrepi, namenjeni racionalizaciji proizvodnje oziroma poslovanja (na primer: zmanjšanje števila zaposlenih, zmanjšanje drugih stroškov) in ovrednotenje načinov, s katerimi bo podjetje ustvarjalo dohodek (na primer: proizvodnja oziroma prodaja novih proizvodov z opisom rezultatov raziskave tržišča za takšne proizvode).

Po zakonu mora dolžnik ponuditi upniku znižano plačilo terjatev najmanj v naslednjih znižanih deležih oziroma rokih (36. člen ZPPSL, Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99):

- pri izplačilnem roku enega leta mora ponuditi 20-odstotno izplačilo dolga,

- pri dveh letih 40-odstotno,
- pri teh letih 60-odstotno,
- pri štirih letih 80-odstotno in
- pri petih letih 100-odstotno izplačilo dolga.

Položaj delavcev v postopku prisilne poravnave: če je v postopku predvideno zmanjšanje števila pri dolžniku zaposlenih delavcev, je potrebno načrtu priložiti program prenehanja delovnih razmerij zaradi finančne reorganizacije. Program mora vsebovati število delavcev, ki jim preneha delovno razmerje, delovna mesta, ki se ukinejo, in rok prenehanja delovnega razmerja za vsako od teh delovnih mest.

Prisilna poravnava je sprejeta, če zanjo glasujejo upniki, katerih terjatve znašajo več kot 60 % terjatev upnikov z glasovalno pravico. Upniki glasujejo o predlagani prisilni poravnavi na naroku za prisilno poravnavo. Glasovalna pravica pa ni odvisna le od velikosti terjatve, temveč tudi od zahtev posameznega upnika. Ko upniki sprejmejo prisilno poravnavo in je morebitni predlog za ustavitev postopka prisilne poravnave zavrnjen, poravnalni senat potrdi prisilno poravnavo in o tem izda sklep. Potrjena prisilna poravnava ima učinke tudi proti upnikom, ki se niso udeležili postopka, in upnikom, ki so se postopka udeležili, pa so bile njihove terjatve prerekane. Nima pa pravnega učinka za terjatev upnika proti porokom, solidarnim dolžnikom in regresnim zavezancem, kar pomeni, da le ti odgovarjajo za obveznosti v celoti nasproti upnikom. Sklep o potrditvi prisilne poravnave ima za vse upnike, katerih terjatve so bile ugotovljene, moč izvršilnega naslova.

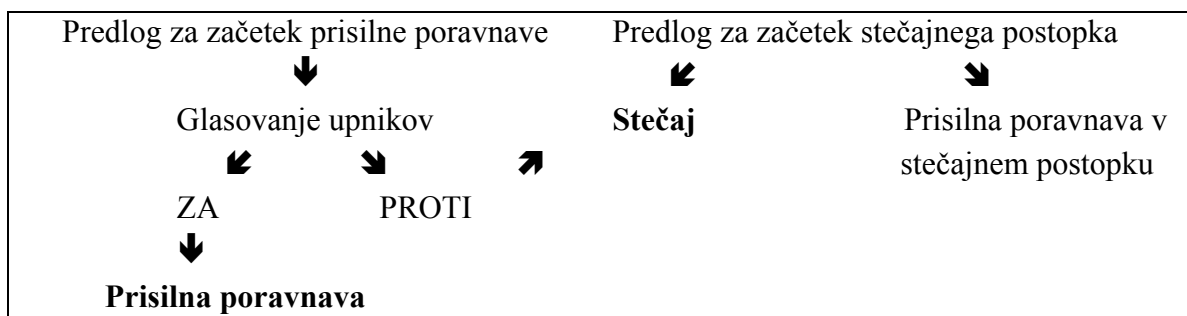
Prisilna poravnava se lahko ustavi iz razlogov, ki nastanejo po tem, ko je izdan sklep o začetku postopka. Hkrati z ustavitvijo postopka prisilne poravnave se v dveh primerih začne po uradni dolžnosti stečajni postopek:

- če upniki oziroma upravitelj dovolj utemelji svojo ugotovitev, da dolžnik ne bo mogel izpolniti svojih obveznosti iz predloga za prisilno poravnavo;
- če se na naroku za prisilno poravnavo ne doseže večina, potrebna za sprejetje prisilne poravnave.

Potrjeno prisilno poravnavo je možno razveljaviti iz dveh razlogov (Kebrič, 1995, str. 49):

- če se ugotovi, da dolžnik lahko svoje obveznosti, ki so bile s sklenjeno prisilno poravnavo zmanjšane, v celoti izpolni, ne da bi to vplivalo na izpolnjevanje sprotne obveznosti do upnikov (6 mesecev po poteku roka za izvršitev potrjene prisilne poravnave);
- če je bila prisilna poravnava sprejeta na goljufiv način (dve leti po pravnomočnosti sklepa o potrditvi prisilne poravnave).

Slika 1: Grafično prikazan postopek prisilne poravnave ali stečaja

Vir: Verbič, 1996, str. 4.

Slika 1 nam lepo pokaže, da v primeru predloga za začetek prisilne poravnave upniki odločitev dosežejo z glasovanjem. Če glasujejo za, se prisilna poravnava začne, če glasujejo proti, pa to pomeni stečaj podjetja.

V primeru predloga za stečajni postopek do glasovanja ne pride. Vendar imajo stečajni upravitelj, lastniki s kapitalsko večino v stečajnem dolžniku, ki je pravna oseba, možnost, da vložijo predlog o začetku prisilne poravnave. O predlogu odloča stečajni senat. Sprejeta pozitivna odločitev povzroči začetek prisilne poravnave v stečajnem postopku, če pa je odločitev negativna, pa se stečajni postopek nadaljuje (Verbič, 1996, str. 4).

1. 3. STEČAJ

Stečaj je poseben sodni postopek, ki ga opravi pristojno sodišče nad premoženjem dolžnika, ki je postal insolventen oz. posluje z izgubo in ni sposoben izpolnjevati svojih obveznosti do upnikov (Šinkovec, Škerget, 1999, str. 17).

Osnovni stečajni razlog je pri nas, podobno kot v večini evropskih pravnih sistemov, dalj časa trajajoča plačilna nesposobnost oziroma insolventnost dolžnika. Ta povzroči stečaj podjetja, posledica katerega je prenehanje obstoja družbe.

Stečaj pomeni dokončen neuspeh podjetja, za katerega morajo obstajati jasni razlogi (Tajnikar, 2000, str. 8-9):

- Priznanje dokončnega neuspeha je najbolj pogosto dejanje samih lastnikov. Za lastnika je smiselno sprožiti stečaj v trenutku, ko zazna, da bi s prodajo premoženja podjetja lahko zaslužil več, kot bi mu dala prodaja lastniškega deleža ali delnic podjetja.
- Najpomembnejši je zagotovo izguba glavnih kupcev. Številna podjetja so nastala tako, da so začela prodajati enemu ali dvema kupcema. Propad takega kupca pomeni tudi propad dobavitelja, če je njegova proizvodnja tako tehnološko kot tržno neposredno povezana s kupcem.

- Dokončen neuspeh je potrebno priznati tudi tedaj, kadar podjetju ni mogoče več urejati odnosov z investitorji in dobavitelji. To pomeni, da ne more več poravnati obveznosti do dobaviteljev in investitorjev. Ti upniki ne pristanejo več na nadaljnje financiranje in zadolževanja podjetja pri njih, prav tako pa dobavitelji želijo poplačilo terjatev pred nadaljnjo dobavo blaga, potrebnega za proizvodnjo v podjetju.
- Prav tako je podjetje obsojeno na dokončni neuspeh, če ključni ljudje zapustijo podjetje.

Cilj stečajnega postopka z vidika upnikov je (praviloma) unovčenje celotnega dolžnikovega premoženja z namenom njihovega sočasnega in sorazmernega poplačila.

Cilj stečajnega postopka z vidika gospodarstva pa je izključitev "nesposobnega" dolžnika iz gospodarskega in pravnega prometa. Po zaključku stečajnega postopka (z dnem vpisa sklepa v sodni register) namreč stečajni dolžnik preneha obstajati kot gospodarski in pravni subjekt (Đorđević, 2000, str. 37).

Predlagatelji stečajnega postopka so poleg organov, določenih z zakonom (pristojni organ družbenopolitične skupnosti, banke upnice), tudi sam dolžnik in upniki. Predlagatelj mora izkazati, da je zakonska podlaga za začetek stečajnega postopka verjetna.

Na podlagi ocene oziroma izvedenskega dela, mnenja stečajnega upravitelja in mnenja upnikov, stečajni senat odloča o načinu reševanja dolžnikovega poslovanja oziroma o njegovi ukinitvi. Glede na to sprejme odločitev o prisilni poravnavi, prodaji podjetja ali o unovčenju dolžnikovega premoženja.

Stečajni postopek zaključi senat s sklepom, ki se objavi v Uradnem listu RS. Pravnomočni sklep o zaključku stečajnega postopka se vpiše v sodni register in s tem družba oz. dolžnik preneha obstajati.

Sredstva, ki so dosežena s prodajo dolžnikovega premoženja, se razdelijo med upnike sorazmerno v višini njihovih terjatev. Pri tem mora upoštevati načelo paritete oz. enakosti (enakega obravnavanja) upnikov, ki zahteva, da je pravni položaj vseh upnikov v stečajnem postopku enak, da se vsi upniki stečajnega dolžnika poplačajo sočasno in sorazmerno (Đorđević, 2000, str. 38).

Na začetku devetdesetih let, ko so se pojavili prvi stečaji, je okolje ocenjevalo stečaj kot posledico kaznivega dejanja poslovodstva. Tisti, ki so strokovno svetovali in menili, da je v posameznem gospodarskem podjetju nujno uvesti stečaj oz. prisilno poravnavo, so bili v javnosti obravnavani kot pomočniki kaznivih dejanj.

Slovenija je verjetno ena redkih držav, ki nima institucije, ki bi se neposredno strokovno in raziskovalno ukvarjala s problematiko sanacije gospodarskih subjektov (Ivanjko, 2002, str. 24).

Sodobni sanacijski postopki, ki jih imenujemo insolvenčni postopki, skušajo miselnost devetdesetih let zamenjati z idejo, da podjetnik kot igralec, ki je igro izgubil, ni nujno dokončno izgubljen, vendar pa je treba oceniti, ali je sposoben za ponovno vključitev v igro oz. za ponovno vodenje podjetja.

Ideja stečaja, katerega primarni namen je poplačilo upnikov iz premoženja dolžnika in njegovo kaznovanje, se nadomešča z idejo, kako dolžniku omogočiti, da si v določenem časovnem obdobju opomore, s tem pa postane ponovno sposoben za poslovanje in z bodočo dejavnostjo poplača svoje obveznosti. Na tej ideji se gradi nova podjetniška filozofija reševanja podjetij v krizi. S to problematiko se v Evropi že trideset let ukvarjajo strokovnjaki in tudi zakonodajalci, ki opuščajo idejo stečaja in jo nadomeščajo z bistveno novimi in drugačnimi postopki.

Glede na to, da je cilj stečaja poplačilo upnikov, cilj novih postopkov pa pomoč in usposabljanje dolžnika, je nujno čimprej začeti omenjene postopke sanacije, dokler ima sam dolžnik še dovolj moči, da se s pomočjo drugih ponovno postavi na noge. Zato večina evropskih gospodarskih sistemov predpisuje dolžnost direktorja, da začne postopek prisilne poravnave in stečaja v treh tednih od nastopa znakov podjetniške krize. To odločbo je vseboval tudi zakon o gospodarskih družbah iz leta 1993, ki je v 257. členu določal, da je uprava dolžna v treh tednih sprožiti postopek prisilne poravnave in stečaja, če so nastopili vzroki za stečaj. Določba ni bila sankcionirana in je zaradi tega ni nihče spoštoval. Temeljna hiba tega zakona je, da ni mogoče ugotoviti, kdaj dejansko nastopi začetek nelikvidnosti ali prezadolženosti (Ivanjko, 2002, str. 25).

1. 3. 1. Goljufije v zvezi s stečaji

Ker je pojav stečajev vedno bolj prisoten, je pri vsakem stečaju treba preveriti, ali gre res za pravičen in upravičen stečajni postopek ali morebiti za neke vrste goljufijo.

Med goljufije v zvezi s stečaji se uvrščata lažni stečaj in povzročitev stečaja z nevestnim gospodarjenjem.

Lažni stečaj je dejanje navideznega ali dejanskega poslabšanja svojega ali premoženjskega stanja drugega dolžnika. Goljuf stečaj povzroči tako, da se namerno izogne poravnavi obveznosti. Do takih primerov lahko pride, ko nekdo:

- premoženje ali njegov del, ki sodi v stečajno maso, navidezno proda, brezplačno odstopi, odtuji za izredno nizko ceno ali uniči;
- sklene lažno pogodbo o dolgu ali prizna neresnične terjatve;
- prikrije, uniči, predružači ali tako vodi poslovne knjige ali listine, da se iz njih ne more ugotoviti dejanskega premoženjskega stanja.

Storilca lažnega stečaja se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Z nevestnim gospodarjenjem povzroči stečaj tisti, ki ve, da sam ali kdo drug kot plačnik ni zmožen plačila, pa kljub temu:

- nesmotrno troši sredstva ali jih odtuja za izredno nizko ceno,
- ustvarja velike dolgove,
- prevzema nesorazmerne obveznosti, sklepa ali obnavlja pogodbe z osebami, za katere ve, da ne morejo poravnati svojih obveznosti,
- opušča pravočasno uveljavitev terjatev ali kako drugače očitno krši svoje dolžnosti pri upravljanju s premoženjem ali pri vodenju gospodarske dejavnosti.

Takšno početje lahko pripelje do stečaja in velike premoženjske škode za upnike, zato se storilca lahko kaznuje z zaporno kaznijo do petih let (Marjetič, 2002, str. 14).

Stečaj je družbeno nezaželen položaj, ki gospodarstvu povzroča škodo predvsem takrat, kadar njegova posledica ni prerazporeditev ekonomskih dejavnikov iz manj v bolj produktivne namene, temveč prenehanje poslovanja subjekta in uničenje proizvodnih dejavnosti, kar pomeni manjše družbeno produktivno premoženje, manjši družbeni proizvod, manjše število zaposlenih. Skratka, vsak stečaj pomeni škodo in vsak stečaj producira žrtve (Boncelj, 1999, str. 149).

2. PRIBLIŽEVANJE SLOVENSKE INDUSTRIJE TRGOM EVROPSKE UNIJE

2.1. VPLIV ČLANSTVA NA GOSPODARSTVO

Perspektive slovenske tekstilne in oblačilne industrije so v veliki meri odvisne od položaja tekstilne in oblačilne industrije v EU ter njenih razvojnih usmeritev in perspektiv, predvsem zato, ker EU ni le naš najpomembnejši izvozni trg, kamor izvozimo več kot dve tretjini, temveč se vse bolj približuje čas našega vstopa v EU.

Pomembnost tekstilne in oblačilne industrije v Evropi se v preteklem letu ni spremenila. Zajemala je 114.000 podjetij, od katerih je 95 % malih in srednjih z več kot 2,2 milijona zaposlenih in skoraj 200 milijard evrov prihodkov (Smole, 2002, str. 32).

Za trge EU, na katere gre skoraj dve tretjini našega izvoza, je značilno:

- zniževanje števila tradicionalnih proizvajalcev, raste pa število in obseg distribucijskih verig,

- proizvajalci pogosteje postajajo tudi lastniki blagovnih znamk in distribucijskih verig. V nižjem cenovnem razredu je večji pritisk novih konkurentov iz vzhodne Evrope, mediteranskega območja in Daljnega vzhoda.
- Temeljna značilnost je prav gotovo nenehen pritisk na znižanje cen in trgovskih marž v celotni predelovalni verigi.

Tako bodo imeli v prihodnosti prednost specializirani izdelki za izbrane ciljne skupine kupcev, ki bodo temeljili na prihodnosti, tehnološki prilagojenosti in bodo vodilni v svoji tržni niši. Za doseg tega bo nujna visoka tehnološka usposobljenost in najmodernejša tehnološka opremljenost, visoka produktivnost in zagotovljene zmogljivosti tudi za pokrivanje mega niš. Visoke tehnologije temeljijo na kapitalu in znanju na operativnem in na upravljalškem področju, glavni poudarek pa je na razvoju produktov. Nove usmeritve zahtevajo novo organizacijo v podjetjih in nova znanja. Za novo organizacijo je značilna predvsem maksimalna učinkovitost celotnega podjetja, čim krajši odzivni čas in kakovostne poprodajne aktivnosti s prilagodljivo proizvodnjo, ki zagotavlja najvišjo kakovost. Poudarek je na povezavi vseh poslovnih funkcij ter na t. i. človeškem faktorju (Smole, 2002, str. 32).

Vstop Slovenije v EU bo prinesel našemu gospodarstvu pomembne koristi, višjo rast in standard, predvsem zaradi bistveno večjega trga in s tem boljše izkoriščenosti produkcijskih faktorjev. Ocenjujejo, da je v okviru prestrukturiranja gospodarskega sistema Slovenije vstopanje v EU zelo pomembno, saj daje pospeške njegovim bistvenim reformam (predvsem liberalizaciji in privatizaciji).

Pravila notranjega trga EU bodo za slovenska podjetja začela veljati najkasneje ob vstopu Slovenije v EU. Notranji trg bo deloval tako za podjetja - izvoznike, ki so se že do zdaj prilagajali novim pogojem, kot tudi za podjetja - uvoznike in tista, ki delujejo na domačem trgu. V gospodarstvu ostaja poleg konkretnih prilagoditev, ki jih morajo izvesti v podjetjih, ključna vloga države kot partnerja, ki bo omogočal institucionalne okvire za doseganje konkurenčnosti. Za podjetja vstop na evropski trg svobodnega pretoka idej, kapitala ljudi, blaga in približno enakih institucionalnih pogojev predstavlja velik izziv. Država prek programov na ministrstvih že aktivno sodeluje pri podpori podjetjem ob vključevanju v ustanove EU, ki slovenskim podjetjem nudijo možnost za financiranje proizvodnje, raziskovalnih aktivnosti ter osvajanje novih tržišč. Slovenska podjetja pa se morajo zavedati, da z redkimi izjemami ne morejo neposredno sodelovati z Brusljem, ampak je to mogoče le prek slovenskih gospodarskih ustanov.

Struktura slovenske predelovalne dejavnosti je zelo podobna strukturi evropske predelovalne dejavnosti, če primerjamo ustvarjanje bruto dodane vrednosti. Slovenska podjetja po tem kazalniku sicer trikrat in večkratno zaostajajo za evropskimi podjetji, a so strukturno gledano panoge, ki ustvarijo največ bruto dodane vrednosti in prav te panoge se

tako v Sloveniji kot v Evropski uniji srečujejo s težavami. (<http://evropa.gov.si/evropomočnik/question/704-11>, 4. 4. 2002).

Prav zaradi tega, so gledanja na vstop v EU zelo pesimistična ravno v tistih panogah, kjer so težave. Med te panoge pa se uvršča tudi tekstilno-oblačilno panoga.

2. 2. PROGRAM PRILAGAJANJA SLOVENSKE TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE

Za slovensko tekstilno in oblačilno industrijo, ki sodita med delovno intenzivne panoge, je značilna nizka dodana vrednost in slaba konkurenčnost v primerjavi s to panogo znotraj EU. Zaradi navedenih dejstev je slovenska vlada v letu 1999 sprejela Program prilagajanja slovenske tekstilne in oblačilne industrije pogojem notranjega trga za obdobje 2000 - 2003. Cilj omenjenega programa je zagotoviti podporo podjetjem v panogi v procesih prilagajanja pogojem notranjega trga v obdobju 2000 - 2003.

Program se je začel izvajati že v letu 2000 in se je nadaljeval tudi v letu 2001, vsebuje pa štiri podprograme (Podgornik, 2000, str. 15-16):

- Podprogram izdelčne in tržne preusmeritve podjetij. Ta podprogram vsebuje naslednje ukrepe: spodbujanje razvoja blagovnih znamk, strateških partnerstev in prilagajanje podjetij poslovanja na enotnem trgu EU.
- Drugi podprogram zajema ukrepa spodbujanja povezovanja podjetij in razvoja skupine poslovne infrastrukture.
- Podprogram tehnološke prenove sestavljata ukrepa razvoja kadrov in krepitve razvojnih jeder v podjetjih ter spodbujanja projektov tehnološkega razvoja v podjetjih.
- Četrty podprogram - razvoj človeških virov - zajema ukrepa prenove podjetij in spodbujanje posodabljanja dela.

Vzpostavitev enotnega evropskega trga podjetjem ponuja priložnost, da izkoristijo prednosti ekonomij obsega, zmanjšajo administrativne in finančne stroške, olajšajo dostop do javnih naročil v drugih državah članicah in tesneje medsebojno sodelujejo, hkrati pa jim predstavlja trnovo pot, ki jo bodo morala prebroditi. S tem problemom se bodo srečala predvsem tekstilna podjetja, saj so v večini podkapitalizirana, s starejšo proizvodno tehnologijo, z nižjo dodano vrednostjo na zaposlenega in so na tržišču manj konkurenčna. Podjetja bodo morala nameniti več pozornosti tehnološkemu razvoju, investicijam v raziskovanje in razvoj, ceni in usposobljenosti delovne sile ter organizaciji proizvodnje. Podatki anket kažejo, da večina slovenskih podjetij konkurenčno ni dovolj uspešnih.

Zaključimo torej lahko, da na splošno slovenska industrija gleda na vključevanje pozitivno, ker se zaveda, da boljša konkurenca pomeni tudi za njih razvojni impulz in spodbudo, ker

so prisiljeni modernizirati izdelke in tehnološke postopke, z vstopom v EU pa bo to postalo vsakdanje pravilo delovanja. Kljub vsem izboljšavam, ki jih podjetja z vstopom Slovenije v EU pričakujejo, pa se podjetja zavedajo, da marsikatero čaka naporna pot in težko obvladljiva konkurenca, zaradi katere se bodo lahko pojavile gospodarske škode in mnoge žrtve.

3. POLOŽAJ SLOVENSKE TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE

3. 1. ANALIZA STANJA

Analiza rezultata poslovanja slovenske tekstilne in oblačilne industrije, ki jo je predstavila dr. Tea Petrin v začetku aprila, presenetljivo kaže, da najpomembnejši kazalci poslovanja v tekstilni industriji rastejo že od leta 1996. Po izločitvi vodilnih podjetij se kažejo pozitivna gibanja, kar zanika odmiranje panoge, pač pa le kaže na probleme posameznih podjetij in na nujnost njihovega prestrukturiranja. Negativne trende izkazuje le oblačilna industrija (Smole, 2002a, str. 28).

Gibanja tekstilne in oblačilne predelovalne industrije v Evropski uniji so v obdobju zadnjih petih let dokaj podobna. Prihodki v oblačilni industriji so narasli od več kot 73.000 milijonov ECU v letu 1995 na več kot 79.000 milijonov ECU v letu 2000, v proizvodnji tkanin pa od več kot 96.000 milijonov ECU v letu 1996 na več kot 102.000 milijonov ECU. Število zaposlenih v oblačilni industriji se je v tem obdobju znižalo za več kot četrtno; samo v obdobju od 1998 do 2000 za 15 odstotkov, medtem ko je znižanje v tekstilni industriji znašalo manj kot 7 odstotkov. Posebej pa je potrebno poudariti, da so se investicije v proizvodnji tkanin in pletenin vsako leto v tem obdobju gibale med 5,5 in 6,2 milijard ECU, v oblačilni industriji pa med 1,08 in 1,2 milijard ECU (Smole, 2002a, str. 28).

Nekaj podatkov o tekstilni in oblačilni industriji za leto 2001 (http://www.gzs.si/si_nov/zdruzenja/z19/default.htm, 28. 5. 2002):

- V tej panogi je 528 gospodarskih družb z 26.251 zaposlenimi;
- delež tekstilnih in oblačilnih podjetij v predelovalni industriji je 9,9-odstoten;
- delež sektorja pri zaposlitvi: 12,41-odstoten;
- delež sektorja v prihodkih: 8,9-odstoten;
- delež sektorja v odhodkih: 9,12-odstoten;
- delež sektorja v izvozu: 10-odstoten;
- delež sektorja v uvozu: 11,31-odstoten;

- delež sektorja pri kapitalu: 5,8-odstoten;
- delež sektorja v investicijah: 5,65-odstoten;
- delež sektorja v dodani vrednosti: 7,3-odstoten;
- delež sektorja pri čistem dobičku: 3,55-odstoten;
- delež sektorja pri čisti izgubi: 12,46-odstoten.

Kljub optimizmu ministrice dr. Petrinove in njenim ugotovitvam, da sta slovenska tekstilna in oblačilna industrija perspektivni, finančni kazalci kažejo bolj neugodno situacijo. Oblačilna industrija posluje z izgubo, pa tudi proizvodnja tkanin bi brez največjega podjetja, ki ni klasičen predstavnik panoge, poslovala negativno. Posamezni kazalci, kot na primer: vrednost izvoza, ki je znašal v lanskem letu 1.063,9 milijona \$, kar je za 9,6 odstotkov več kot v letu 2000, kažejo na veliko konkurenčno sposobnost predvsem glede prilagodljivosti in kakovosti naših proizvajalcev. Najbolj se je povečal izvoz pri proizvajalcih tekstilij in to kar za 14,3 odstotke. Prav pri uspešnostih izvoza pa se začenjajo težave slovenskih tekstilcev. Kot aktivni izvozniki izgublajo zaradi zaostajanja tečajev tujih valut za rastjo inflacije več kot 20 milijard SIT letno. Tako smo v letu 1999 zaradi tega izgubili 16,6 milijard SIT, v letu 2000 20,5 milijard SIT, v letu 2001 pa že 24,6 milijard SIT (Smole, 2002a, str. 28).

Leto 2001 v gospodarskem pogledu ni bilo ugodno za tekstilno-in oblačilnopredelovalne dejavnosti. Zmanjšal se je obseg proizvodnje, zmanjšanje števila zaposlenih pa ni sledilo padcu proizvodnje, razen v proizvodnji oblačil, zato se je poslabšala tudi produktivnost. V vseh skupinah naših dejavnosti je bil obseg lanske proizvodnje manjši kot leto prej. V proizvodnji tekstilij to zaostajanje znaša 11,5 %, v proizvodnji oblačil pa 4,1 %. Tudi zaposlenost se je lani v industriji in predelovalnih dejavnostih v primerjavi z letom 2000 zmanjšala za 0,6 %. Še bolj pa se zmanjšuje trend zmanjševanja zaposlenih v naših dejavnostih. Število zaposlenih se je najbolj zmanjšalo v proizvodnji oblačil, in sicer za 8,8 % (Barometer tekstilcev in usnarjev, 2002, str. 2).

Produktivnost je bila v proizvodnji tkanin kar 11,3 % nižja kot leto poprej. Rast produktivnosti v proizvodnji je predvsem posledica znižanja zaposlenosti v panogi za 4,8 %. Podobna je tudi rast dodane vrednosti na zaposlenega, ki se je najbolj - za 8,6 % - povečala v oblačilni industriji, predvsem na račun znižanja zaposlenih, v drugih dejavnostih pa je bila minimalna (Smole, 2002, str. 34).

V zadnjem obdobju se vse bolj spreminja tudi struktura t. i. dodelavnih poslov. Slovenska tekstilna industrija je glede na ceno delovne sile že nekaj let nekonkurenčna za dodelavne posle, ki zajemajo predvsem nezahtevne tehnološke postopke. To potrjuje tudi prenos tega dela proizvodnje za izdelke lastnih blagovnih znamk v države z nižjo ceno delovne sile, kot na primer na Hrvaško, v Bosno, Srbijo. Pri nas pa se vse bolj uveljavljajo dodelavni posli z nosilci pomembnih evropskih blagovnih znamk na področju oblačilne proizvodnje, ki temeljijo na skupnem tehnološkem razvoju, organizaciji in proizvodnji ter distribuciji

izdelkov. Tak način povezovanja pomeni za naša podjetja neposreden stik z modnimi trendi in hkrati tudi z vsemi novostmi na področju tehnologije in organizacije proizvodnih procesov.

Več kot 80 odstotkov vseh proizvodov slovenski tekstilci izvozijo v države Evropske unije, od tega skoraj tri četrtine v Nemčijo, kjer se najbolj kaže padec konjunktore, ki jo Nemci merijo v mesečni količini prodanih konfekcijskih izdelkov. Obseg prodaje se je začel zniževati v lanskem juniju in je bil v oktobru že za 6 % nižji v primerjavi z letom poprej. Enak trend se nadaljuje tudi v letošnjem januarju, ko se je obseg prodaje znižal kar za 11 %, v februarju za 6 % in v marcu za 3 %. Odziv na padec prodaje čutijo naši proizvajalci predvsem v velikih pritiskih kupcev na znižanje cen in skrajševanju dobavnih rokov, vse bolj pa tudi na obsegu naročil (Smole, 2002a, str. 28).

Za uspešen nadaljnji razvoj slovenske tekstilne in oblačilne industrije so izredno zaskrbljujoči podatki o investicijskih vlaganjih v zadnjih nekaj letih. Investicijska vlaganja tekstilne in oblačilne industrije v Evropi se ne glede na spreminjajoče gospodarske razmere ne zmanjšujejo in tako omogočajo nenehno izboljševanje konkurenčne sposobnosti. Naša podjetja pa se v zadnjih nekaj letih finančno izčrpavajo z izjemno visokimi stroški kadrovskega prestrukturiranja, ki so posledica visokih stroškov domače delovne sile na eni strani in uvajanje novih tehnoloških postopkov ter moderne organizacije proizvodnje na drugi strani. Tako so podjetja namesto v razvoj novih izdelkov in prodora na nove trge prisiljena vlagati razvojna sredstva predvsem v odpravnine delavcem, ki so postali tehnološki višek.

Vse premalo je upoštevan tudi regionalni vidik razvoja tekstilne industrije. Dejstvo je namreč, da se skoraj vsa pomembnejša podjetja v tekstilni panogi nahajajo v manj razvitih regijah Slovenije. V svojih okoljih so nosilci razvoja in zagotavljajo večino delovnih mest. Še posebej je pomembno poudariti, da tekstilna podjetja zaposlujejo več kot 70 odstotkov žensk in da zaradi svoje specifičnosti tudi veliko težje zaposljujejo delavcev. Skladi dela, katerih osnovna naloga naj bi bila pomoč podjetjem pri reševanju presežnih delavcev, so se v dosedanjem delovanju izkazala izrazito neučinkoviti, saj ne upoštevajo specifičnosti in potreb po tovrstni pomoči v naših panogah. Ker se Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v večini teh okolij ne vključuje aktivno z ukrepi za ohranitev delovnih mest, v drugih primerih pa ima bistveno premajhna sredstva, je nadaljevanje zniževanja obsega zaposlenih pripeljalo do izjemnega povečanja obsega brezposelnih v teh okoljih, kar bo še povečalo njihovo nerazvitost. Najučinkovitejši ukrep je prav gotovo selektivno začasno znižanje dela prispevkov na bruto plače za naša podjetja, ki delujejo v teh okoljih (Smole, 2002a, str. 28-29).

3. 2. KADRI, ZAPOSLENI IN PLAČE

Vse večji problem tekstilne industrije predstavljajo kadri. Slovenska tekstilna industrija zaposluje kar 2,5-krat manj ljudi z visoko, 1,7-krat manj ljudi z višjo in 1,3 krat manj zaposlenih s srednjo izobrazbo, kot pa je povprečje v ostalih predelovalnih dejavnostih slovenske industrije. Slabi poslovni rezultati v zadnjih letih in nizke plače, ki so v veliki meri posledica nizke izobrazbene strukture zaposlenih v panogi, ne motivirajo mladih, da bi se odločali za delo v tej panogi. Vpis na srednješolske kakor tudi na višješolske programe se nenehno znižuje. Zaradi slabega vpisa Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport razmišlja o ukinitvi srednješolskih programov izobraževanja za tekstilne in konfekcijske poklice. Nenehno poudarjanje neperspektivnosti in odmiranja slovenske tekstilne industrije, prav gotovo v veliki meri vpliva na tako porazen vpis, zato je opozorilo ministrice dr. Petrinove, da takšne ocene škodujejo tako dobrim podjetjem kakor tudi celotni panogi, še posebno pomembno (Smole, 2002a, str. 33).

V zadnjem času ne mine teden, da ne bi poročali o podjetju, ki mu težke razmere narekujejo, da je že ali bo moralo odpustiti del zaposlenih. Najbolj sta na udaru ravno tekstilna in usnjarska industrija.

Na uradu za makroekonomske analize in razvoj ocenjujejo, da sedanja zaposlitvena gibanja niso nepričakovana. Zunanje do zdaj ugodne gospodarske razmere se slabšajo, kar vpliva tudi na naše gospodarstvo. Izvozni trgi šepajo, povpraševanje ni prav živahno, podjetja pa z odpuščanjem poskušajo prebroditi težave, v katerih so se znašla (Lorenčič, Ule, 2002, str. 2).

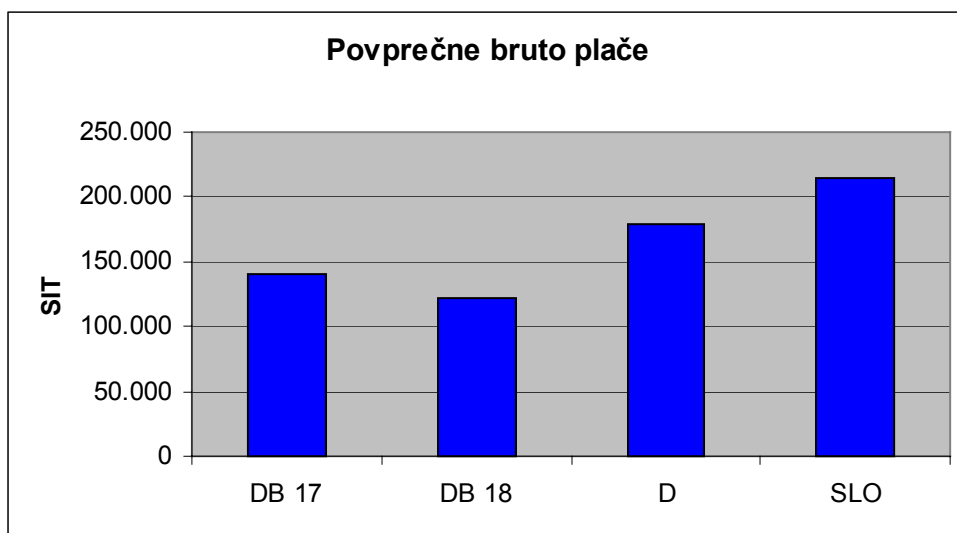
Drugi strokovnjaki na tem področju so mnenja, da je k odpuščanju delavcev prispevalo več dejavnikov, med najpomembnejšimi pa je zapoznelo prestrukturiranje, zlasti v tekstilni industriji. Podjetja so se znašla v situaciji, ko ne morejo več iskati notranjih rezerv (z intenziviranjem dela in boljšo organizacijo) in hkrati ohranjati enake ravni plač. Tuji naročniki poslov zahtevajo zniževanje stroškov, podjetja pa ob počasnem prestrukturiranju niso sposobna ponuditi zanimivejših izdelkov. Ta proces je bilo pričakovati, saj se je doslej iz notranjih razlogov, kot so na primer državne olajšave, ki so jih uživala podjetja, le odlagal. To je bil namreč način postopnega prilagajanja na nove tržne razmere, sicer bi država na socialnem področju doživela veliko večje napetosti. Bolj ko se približujemo EU, manj je možnosti, da bi država z neposrednimi ali posrednimi pomočmi stala podjetjem ob strani.

V Sloveniji se je prvi veliki val odpuščanja delavcev pojavil v začetku 90. let, ko so podjetja izgubila jugoslovanske trge. Podjetja, ki so bila takrat že navzoča na zahodnih trgih, so imela več časa za prestrukturiranje in tako manj težav. Tu se postavi vprašanje, ali gre torej tudi za slabo izkoriščenih deset let.

Morda je res, da so podjetja premalo iskala druge možnosti. Toda, ali je na primer tekstilno industrijo sploh mogoče reorganizirati? Če vzamemo Muro, ki je ena največjih tekstilnih tovarn v evropskem merilu, bi se morala prej internacionalizirati in del intenzivne proizvodnje prenesti v države, kjer so stroški proizvodnje nižji. Toda to bi pomenilo zmanjšanje obsega dela doma. Razlika bi bila le v tem, da bi podjetje dobro uspevalo z manjšim številom zaposlenih, danes pa je lahko zaradi težav ogroženo celotno podjetje (Lorenčič, Ule, 2002, str. 2).

Močno zaostajanje plač se glede na povprečje v predelovalnih dejavnostih v preteklem letu ni bistveno spremenilo v primerjavi z letom 2000. Tako zaostajajo plače v proizvodnji tkanin za 21,3 %, v proizvodnji oblačil pa za 31,9 % (Barometer tekstilcev in usnjarjev, 2002, str.5).

Slika 2: Povprečne bruto plače v letu 2001:

Vir: Barometer tekstilcev in usnjarjev, 2002, str. 5.

V težavah so se v zadnjih mesecih znašle predvsem delovno intenzivne panoge, kot so tekstilna, obutvena industrija, elektroindustrija, skratka industrija, kjer gre bolj za montažo izdelkov in ne toliko za znanje. Strokovnjaki vidijo rešitev v prestrukturiranju teh panog v storitvene dejavnosti, kot sta turizem in promet. Tu pa se pojavi vprašanje, v kolikšni meri se je za zahtevnejša dela sposobna prestrukturirati tudi delovna sila. Z visokim številom nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, kot jih imamo pri nas, razmere niso rožnate (Lorenčič, Ule, 2002, str. 2).

Poseben problem predstavljajo izplačila delavcem, ki so postali tehnološki višek ob prisilni poravnavi. Večina podjetij, ki so uspešno zaključila postopek prisilne poravnave v obdobju 1999 do 2001, stroškov odpravnin ni prikazala kot obveznost skladno z navodili takratnega Ministrstva za gospodarske dejavnosti, da presežni delavci v prisilni poravnavi niso upravičeni do tega zahtevka. Po odločitvi Vrhovnega sodišča, ki je odločilo v prid

delavcev, problem izplačila odpravnin delavcem dobiva vse širše razsežnosti, saj so podjetja že začela dobivati odškodninske zahteve iz tega naslova. Tako se podjetja, ki so se skozi prisilno poravnavo uspešno poslovno, pa tudi finančno in kadrovske preoblikovala, ukvarjajo predvsem s problemom, kako zagotoviti potrebna sredstva za izplačilo teh obveznosti. Za marsikatero od njih bo to pomenilo tudi stečaj. Zato bi se moralo poleg Ministrstva za gospodarstvo tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve aktivneje vključiti v reševanje tega problema, saj bo morebitna neuspešna rešitev nastalih težav povzročila še dodatno povečanje brezposelnosti (Smole, 2002a, str. 29).

3. 3. PRIHODKI IN IZGUBA OZIROMA DOBIČEK PRETEKLEGA POSLOVANJA

Kljub ugodnim trendom, ki jih je predstavila dr. Petrinova na podlagi Analize poslovanja slovenske tekstilne in oblačilne industrije, pa je potrebno še enkrat poudariti, da obe panogi še vedno poslujeta z izgubo (Smole, 2002a, str. 28).

Pomemben kazalnik rezultatov poslovanja v preteklih letih je obseg prihodkov in izgube oziroma dobička podjetij.

Tabela 1: Neto dobiček oziroma izguba dejavnosti od leta 1997 do leta 2001 (v mio SIT)

Leto	Tekstil	Oblačila	Skupaj
1997	- 2.006,66	- 435,15	- 2.441,81
1998	- 814,48	- 791,88	- 1.606,36
1999	- 1.368,74	- 1.235,62	- 2.604,36
2000	254,99	- 2.259,74	- 1.994,75
2001	- 1.798,41	- 1.767,37	- 3.565,78

Vir: Štajner, 2002, str. 8.

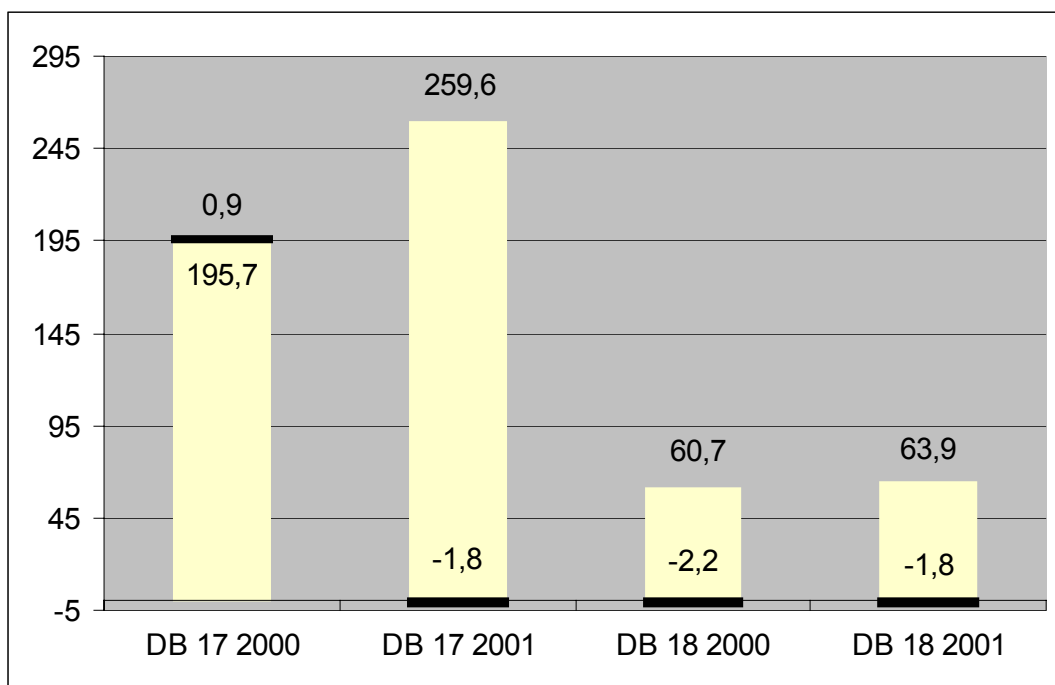
Iz tabele 1 lahko nazorno vidimo, da sta tekstilna in oblačilna industrija lansko leto končali z izgubo, kljub temu pa strokovnjaki ugotavljajo, da se položaj tovrstne industrije popravlja. Oblačilna industrija je lani po zgoraj navedenih podatkih zmanjšala izgubo za 21,8 %. Razmere v panogi se popravljajo, čeprav je nekaj največjih podjetij tik pred zlomom.

Za tekstilce oziroma tekstilno industrijo se je leto 2001 končalo slabše kot leto poprej, saj so leto 2001 zaključili z veliko izgubo, ki je za 2.053,4 milijona SIT večja kot leto poprej, ki so ga zaključili z dobičkom. Med tekstilnimi podjetji naj omenim Prevent in Aquasavo, ki sta po sredstvih največji v tekstilni dejavnosti, leto 2001 pa sta zaključili z dobičkom.

Najslabše sta poslovali Tekstilna tovarna Prebold z 1,3 milijarde SIT izgube in Pomada z milijardo izgube. Leto 2001 sta kar dve tretjini podjetij v tej dejavnosti končali pozitivno.

Pri oblačilni industriji je situacija nekoliko drugačna. Lani se je namreč ustavilo nekajletno naraščanje izgube oblačilne dejavnosti, zlasti zaradi stroškov, ki so se v povprečju povečali enako kot prodaja. Za vzdrževanje izgube sta najbolj "zaslužna" Mura in Pik s 700 milijoni SIT izgube. Vsa podjetja v tej dejavnosti so ustvarila bodisi manjšo izgubo bodisi malo dobička. Največ dobička med 50 največjimi podjetji v tej dejavnosti imata Lisca (142 milijonov SIT) in Univerzale (120 milijonov SIT). Kazalci gospodarnosti in donosnosti kažejo na okrevanje panoge (Štajner, 2002, str. 8).

Slika 3: Prihodki in saldirana izguba oziroma dobiček 2000 in 2001 v mlrd SIT

Vir: Smole, 2002, str. 33.

Največji premik je v proizvodnji tkanin, kjer je obseg prihodkov narasel skoraj za četrtno, vendar se je dobiček iz leta 2000 spremenil v približno 1,8 milijarde SIT izgub v preteklem letu. Še bolj negativen pa bi bil rezultat, če bi opazovali proizvodnjo tkanin brez največjega podjetja te dejavnosti, saj so brez poslovnih rezultatov tega podjetja izgube 3,25 milijarde SIT. Pri proizvodnji oblačil so se prihodki v preteklem letu le minimalno povečali v primerjavi s prihodki v letu 2000, za približno 0,4 milijarde SIT pa se je znižala izguba dejavnosti. V tej dejavnosti največje podjetje ne vpliva bistveno na spremembo poslovnih rezultatov (Smole, 2002, str. 33).

3. 4. TEKOČE IN PLANIRANE AKTIVNOSTI TEKSTILCEV ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA

Večletna izguba, s katero poslujeta še vedno obe panogi, pomeni v večini podjetij veliko finančno izčrpavanje, ki se odraža predvsem v prenizkih vlaganjih v razvoj novih izdelkov in tehnologij ter v vlaganjih v nove trge. Rezultati prenizkih vlaganj v zadnjih letih se bodo pokazali šele v naslednjih letih. Tako je edina možnost za uspešen nadaljnji razvoj naših panog in uresničevanje napovedi ministrice dr. Petrinove v bistvenem povečanju sredstev za sofinanciranje v razvojne programe, ki so sestavni del Programa prilagajanja slovenske tekstilne in usnjarske industrije pogojem notranjega trga EU, kakor tudi ostalih horizontalnih ukrepov za izboljšanje konkurenčnosti in aktiviranje tehnološkega sklada (Smole, 2002b, str. 5). Ta program poteka že tretje leto in skuša tekstilni in oblačilni industriji vsaj nekoliko pomagati iz skorajda brezizhodnega položaja. Glede na to, da se program počasi končuje, pa morajo tekstilci gledati naprej v prihodnost in iskati nove možnosti, ki bi jim bile v oporo pri nadaljnjem poslovanju. Za letošnje leto so sestavili nov seznam aktivnosti, ki jih bodo skušali uresničevati.

3. 4. 1. Izbor nalog in aktivnosti za leto 2002

Da bi se položaj podjetij tekstilne in oblačilno predelovalne industrije nekoliko izboljšal je Združenje za tekstilno, oblačilno in usnjarsko predelovalno industrijo (ZTOUPI) določilo izbor in aktivnosti za leto 2002. Prednostne naloge združenja bodo tudi v letu 2002 aktivnosti za izboljšane makroekonomskih pogojev poslovanja naših članic, s ciljem izboljšanja njihove konkurenčne sposobnosti in uspešnega nastopa na tujih trgih. Poleg tekočih nalog, ki jih ZTOUPI opravlja tekoče, so opredelili še pet prednostnih nalog, ki jim bodo v letu 2002 posvetili še posebno pozornost (Barometer tekstilcev in usnjarjev, 2002, str. 2):

1. Sodelovanje in spremljanje razpisov iz programa: Prilagajanje slovenske, tekstilne oblačilne-in usnjarskopredelovalne industrije notranjemu trgu EU .
Sredstva iz razpisov bodo pomagala podjetjem pri prilagajanju zahtevam trga EU, predvsem pa pri dvigu njihove konkurenčne sposobnosti.
2. Sodelovanje v mednarodnih programih PHARE: Partex/Setex
Nadaljevali bodo s programoma Partex in Seetex, ki jih financira PHARE.
3. Razvojno raziskovalne naloge
V okviru te točke nameravajo narediti analizo možnosti internacionalizacije skupinskega nastopa na trgih nekdanje Jugoslavije, izdelati večletni razvojni koncept promocije in ponudbe ZTOUIP, spodbujati vpis za izobraževanje za tekstilne poklice in izdelati analizo o možnostih zagotavljanja eco pogojev v tekstilni industriji.

4. Sodelovanje pri organizaciji prireditve »Modni utrip«

Modni utrip je promocijska predstavitev modnih trendov in omogoča tekstilcem, da se predstavijo trgovcem in ostali javnosti. Na letošnjem Modnem utripu, ki je osrednji strokovni dogodek o trženju mode, niso mogli mimo težkega položaja slovenske tekstilne industrije. Rešitev vidijo v povezovanju slovenskih podjetij, saj se bodo le na ta način lahko postavili ob bok tuji konkurenci. Cilj letošnjega Modnega utripa je bil povezati in vzpostaviti modno verigo.

5. Analiza sistemskih ukrepov EU za izboljšanje konkurenčnosti tekstilne in usnjarske industrije

Glede na velike probleme tekstilne in usnjarske industrije in zaradi nesistemskega reševanja težav s strani države, bodo poskušali pripraviti pregled sistemskih ukrepov, ki jih izvaja EU za izboljšanje konkurenčnosti tekstilne in usnjarske industrije. Podlaga za izdelavo analize bodo kontakti z evropskimi združenji EURATEX, COTANCE in CEC ter s posameznimi državami.

Slab položaj tekstilne in oblačilne industrije je razlog, da se strokovnjaki trudijo krizno situacijo nekako olajšati. Vseskozi pripravljajo nove programe in naloge, ki naj bi podjetjem nekako pomagale prebroditi krizo.

4. PRISILNE PORAVNAVE IN STEČAJNI POSTOPKI PODJETIJ TEKSTILNE IN OBLAČILNE INDUSTRIJE

Slovensko gospodarstvo v zadnjih letih konstantno spremlja finančna nedisciplina, nelikvidnost, prezadolženost in kapitalska neustreznost gospodarskih subjektov. Število prisilnih poravn in stečajnih postopkov se povečuje z vsemi negativnimi posledicami, ki jih imajo tako za dolžnike kot za upnike. Posebej so s stečajnimi postopki in prisilnimi poravnami, ki imajo za posledico zmanjšanje števila zaposlenih, prizadeti delavci. Kljub temu pa je število stečajev in prisilnih poravn v Sloveniji manjše od povprečja v srednji Evropi. Minimalno število stečajev na 10.000 gospodarskih subjektov je približno 350, kar pomeni, da v Sloveniji lahko računamo z več kot 1.200 stečaji kot normalnim pojavom (Smole, 2002, str. 24-26).

Zaključeno leto 2001 nam nazorno pokaže težak položaj tekstilne in oblačilne industrije. Zmanjšal se je obseg proizvodnje, zmanjšanje števila zaposlenih v tekstilni dejavnosti pa ni sledilo padcu proizvodnje, zato se je poslabšala tudi produktivnost. Neugodne razmere za tekstilno in oblačilno industrijo so razlog, da zadnje čase vse pogosteje slišimo o

tekstilnem podjetju, ki je v prisilni poravnavi, ali pa je zaradi plačilne nesposobnosti ali prezadolženosti moralo začeti stečajni postopek.

V raziskavi sem upoštevala gospodarske družbe, ki jih po Standardni klasifikaciji dejavnosti uvrščamo v skupino DB 17 in skupino DB 18.

Gospodarske družbe so v skladu z merili iz Zakona o gospodarskih družbah razdeljene na velike, srednje in male. Kriterija za razdelitev podjetij po velikosti sta število zaposlenih in promet poslovanja. Na celotno gospodarstvo Slovenije imajo večji vpliv velike družbe, čeprav jih je številčno veliko manj kot malih družb. V svoji raziskavi pa sem zanemarila vsa tista podjetja, ki imajo tri ali manj kot tri zaposlene.

4. 1. DB 17 – PROIZVODNJA TEKSTILIJ

V skupino DB 17 – Proizvodnja tekstilij, spadajo: priprava in predenje tekstilnih vlaken, tkanje in plemenitenje tekstilij, proizvodnja tekstilnih izdelkov, razen oblačil, proizvodnja drugih tekstilij ter proizvodnja pletenih in kvačkanih materialov in izdelkov.

Tabela 2: Položaj tekstilnih podjetij iz skupine DB 17 od leta 2000 do leta 2002

	Število podjetij	Odstotek (%)	Število podjetij v težavah	Odstotek (%)
Velika podjetja	33	46	11	33
Srednja podjetja	14	20	2	14
Mala podjetja	24	34	0	0
Vsa podjetja	71	100	13	18

Vir: Interno gradivo podjetja I D. O. O., 2002.

Tabela 2 nam nazorno pokaže odstotek podjetij, ki se spopadajo s težavami v tekstilni industriji. Skoraj petina podjetij, ki so uvrščena v to skupino, se srečuje s problemom plačilne nesposobnosti. Posledica hudih finančnih težav podjetja je prisilna poravnava, stečajni postopek ali pa prenehanje po hitrem postopku. V največjih težavah so prav velika podjetja, ki s svojimi težavami prizadenejo veliko število zaposlenih, hkrati pa imajo velik vpliv na celotno gospodarstvo. Iz tabele lahko vidimo, da mala podjetja, ki spadajo v skupino DB 17, težav pravzaprav sploh nimajo.

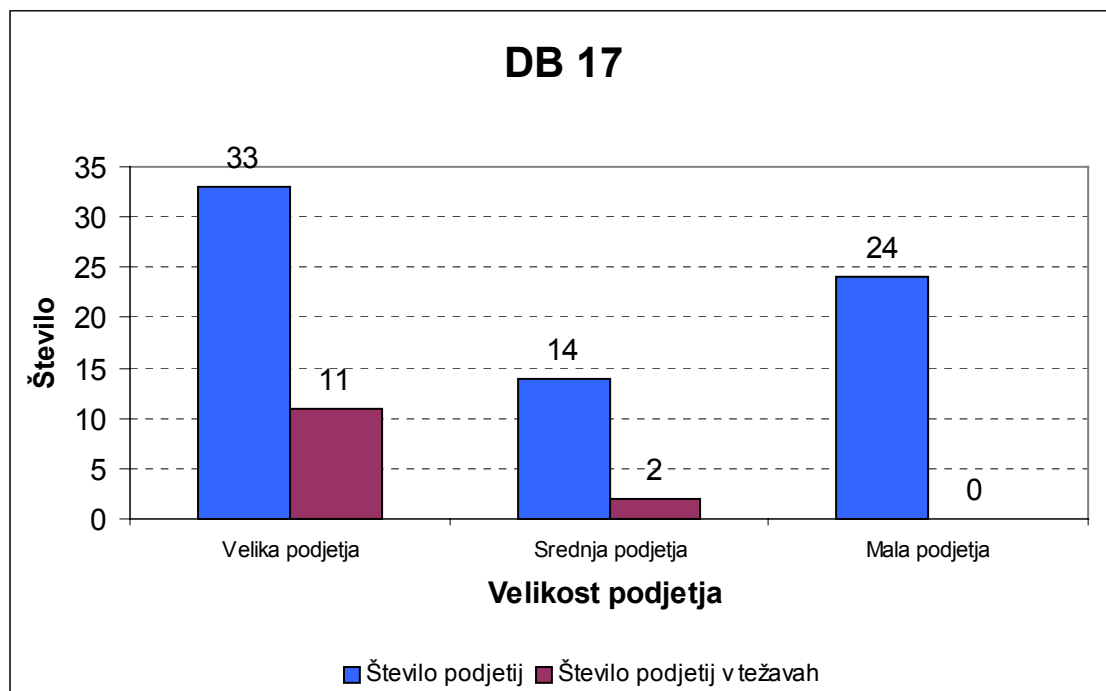
Težave, s katerim se ukvarja 11 (33 % velikih podjetij) velikih tekstilnih podjetij so:

- Pri šestih podjetjih je bila potrjena prisilna poravnava,
- tri podjetja so šla v stečaj,
- dve podjetji pa je doletelo prenehanje po finančnem zakonu.

Pri srednje velikih tekstilnih podjetjih sta dve podjetji (kar predstavlja 14 % srednjih podjetij) pričela s stečajnim postopkom.

- Pri enem je bil stečajni postopek prekinjen,
- pri drugem pa potrjen.

Slika 4: Število podjetij in število podjetij v težavah iz skupine DB 17 v letih 2000 - 2002

Vir: Interno gradivo podjetja I D. O. O., 2002.

V nadaljevanju sem izpostavila nekaj podjetij, ki jih je zajela finančna kriza in veljajo med slovenskimi tekstilnimi podjetji za bolj poznana.

Med podjetji, ki so v prisilni poravnavi, je od začetka marca 2002 tudi Tekstilna tovarna Prebold. Izguba iz minulih let se je povečala na 1,2 milijardi tolarjev, kar sestavlja več kot polovico osnovnega kapitala podjetja. V najboljših časih je tekstilna tovarna zaposlovala 1860 delavcev, sedaj jih ima 571, po programu prestrukturiranja pa bodo to številko še znižali, saj je kar 183 delavcev presežnih (Markovič, 2002, str. 4). Vodstvo Tekstilne tovarne Prebold se zaveda, da le spremenjena politika poslovanja omogoči, da je TT Prebold zanimiva za vlaganje tujega kapitala, kar edino lahko doprinese k razvoju in ohranjanju delovnih mest (Grušovnik, 2001, str. 7). Le temeljita reorganizacija lahko reši podjetje, saj so ga močno prizadele posledice zapiranja trga in zniževanja cen izdelkov (Grušovnik, 2002, str. 10).

Kriza je zajela tudi mariborsko tekstilno tovarno MTT d. d., saj je podjetje moralo aprila 2000 začeti stečajni postopek. Da se slovenski tekstilci res trudijo za obstoj in kakršnokoli rešitev vsaj zaposlenih, pa je razvidno prav iz primera MTT d. d. Po stečaju podjetja je

junija SRD v Mariboru registrirala novo družbo z imenom MTT Tekstil d. o. o. in proizvodnja tekstila je znova oživila. Čeprav je večmesečna prekinitev proizvodnje tovarno precej oslabilo, poslovni načrt kaže, da bo s skupnimi napori tvegano tekstilno podjetje le prebrodilo krizo, ki je zajela slovenska tekstilna podjetja.

Rečemo lahko, da je mariborsko podjetje Svila prisilno poravnava, ki je bila potrjena junija 2000, uspešno prestalo. Nelikvidnost podjetja je prisililo upravo podjetja, da sprejme postopek prisilne poravnave. Finančna sanacija se je pričela s finančno konsolidacijo podjetja in kadrovske reorganizacije, del katere je bil tudi zmanjšanje zaposlenih za 67, kot opustitev tistih del z nizko dodano vrednostjo. Po sanaciji, ki se je izkazala za uspešno, je podjetje doseglo, da so se zmanjšale obveznosti podjetja, podaljšala pa se je zapadlost neporavnanih obveznosti, hkrati so se znižali stroški financiranja in stroški dela. Dober program reorganizacije, ki ga podjetje uspešno uresničuje, je razlog, da se položaj v podjetju Svila izboljšuje. Kazalec izboljšave je tudi število zaposlenih, ki je od leta 2000 pričelo naraščati. V podjetju sedaj stremijo za razvojem in prodajo lastnih blagovnih znamk, prizadevajo si za prodor v visoki srednji cenovni razred na tujih trgih, in za vlaganje v tehnologijo in znanje zaposlenih (Roškar, 2002, str. 17).

Podjetju Tekstil Prosenjakovci prisilna poravnava novembra 2001 ni pomagala prebroditi težav. Podjetje s 320 delavci je bilo skorajda v brezizhodnem finančnem položaju, njegov dolg do upnikov je bil večji, kot je vredno celotno premoženje firme. Uprava podjetja je videla rešitev v prisilni poravnavi, ki je sprva podjetju omogočila nadaljnje poslovanje. Čeprav so konec leta 2001 poslovali pozitivno, podjetje dobička ni ustvarjalo, kljub temu da zaradi postopka prisilne poravnave podjetje ni imelo obremenitev do starih obveznosti. Poleg hudih težav, ki jih ima celotna tekstilna industrija, je bila dodatna težava podjetja Tekstil Prosenjakovci tudi nerazvito, narodnostno mešano in demografsko ogroženo podjetje. Ker so bile ovire za poslovanje tekstila prevelike, je podjetje aprila letos šlo v stečaj (Špeh, 2002, str. 5).

Nekaterim podjetjem postopek prisilne poravnave pomaga toliko, da se znova postavijo na noge, drugim pa tudi to ne pomaga dovolj. Mariborsko tekstilno podjetje Merinka je poslovno leto 2002 zopet pričelo s prisilno poravnavo. Prisilna poravnava iz leta 2000 jim je sprva pomagala, saj so leto 2000 zaključili z 20 milijoni tolarjev dobička, leta 2001 pa so zopet ustvarili preko 200 milijonov tolarjev izgube (Špeh, 2002, str. 5). V novem načrtu finančne reorganizacije načrtujejo, da bodo v prihodnosti zmanjšali stroške in povečali produktivnost, ukinili pa bodo tudi nekaj delovnih mest. Kako bo podjetje uresničevalo planirani načrt finančne organizacije iz začetka leta 2002, se bo videlo šele čez eno leto (Roškar, 2002, str. 17).

S podobnim problemom kot v podjetju Merinka so se srečali tudi v podjetju Novoteks tkanina iz Novega mesta. Prisilna poravnava konec leta 2000 je bila za to podjetje že druga. Uprava podjetja neprestano išče rešitve, ki bi bile za podjetje najugodnejše.

Novomeško trgovino Novoteks so v letu 2001 prodali, njen lastnik je postal Tekstil. Sedanje poslovanje podjetja in razmere, ki so prisotne na slovenskem tržišču, nam postavljajo vprašanje, kaj se bo dogajalo s podjetjem v prihodnosti (Grušovnik, 2001, str. 7).

Aquasava, ki je poleg Preventa po sredstvih največja v tekstilni dejavnosti, je lani poslovala z dobičkom. Kljub dobremu rezultatu lanskega poslovanja pa so letos prodali del proizvodnje, saj so zaprli obrat, kjer so izdelovali proizvode, ki se niso mogli kosati z ostalimi konkurenčnimi izdelki.

Eno največjih tekstilnih podjetij v celjski regiji je zagotovo Tovarna nogavic Polzela, ki se lahko pohvali z zelo kakovostnimi izdelki in s programom, ki obeta prihodnost. Kljub dobrem rezultatom, ki tovarno spremljajo, pa se je v zadnjih desetih letih število zaposlenih zmanjšalo s 1200 na okoli 800 (Grušovnik, 2001, str. 7).

Na sliki 4 lahko vidimo kolikšen odstotek tekstilnih podjetij se v zadnjih letih ubada s težavami. Vemo pa tudi, da bo slika v prihodnjih letih še nekoliko slabša. Znanе so težave nekaterih podjetij, ki se ravno sedaj borijo za preživetje. Med njimi lahko omenim Gorenjsko predilnico, uvrščena v skupino DB 17 in opredeljena kot veliko podjetje, za katero vodilni skoraj ne vidijo ugodne rešitve. Gorenjska predilnica namreč doživlja "globalno" krizo. Lokalni stroški so se povečali, nizke cene proizvodov in visoke cene surovin pa povzročajo, da še lani rentabilni proizvodi letos ne pokrivajo visokih stroškov. Ne morejo konkurirati državam, z visoko specializiranimi in avtomatskimi predilnicami, oziroma tistim državam, kjer imajo poceni delovno silo in lastno surovinsko bazo. Zmanjšana proizvodnja bo seveda pomenila krčenje proizvodnih tvorcev: materiala, energije in delovne sile ter zmanjšano porabo poslovnega prostora. Že pol leta poteka proces zmanjševanja delovne sile, kjer načrtujejo, da bodo od nekaj nad 400 delavcev število zaposlenih skrčili vsaj za dobro tretjino, nekatere delavce pa so prezaposlili v druga podjetja (Žargi, 2002, str. 19). V Gorenjski predilnici so sodelovali na treh razpisih Ministrstva za gospodarstvo, ki so namenjeni prestrukturiranju proizvodnje, in sicer: na razpisu za razvoj novih izdelkov in trgov, na razpisu sredstev za spodbujanje izdelčne in tržne usmeritve in razpisu za kadrovske prenovе. Na vseh treh razpisih so dobili 9 milijonov SIT, kar pomeni 20 % zaprosenega na prvem od omenjenih razpisov, pri investicijah pa le 10 %. Očitno skuša država že pri tako skromnih sredstvih še privarčevati, saj je pomoč dodeljena le za uresničene investicije, ki pa so vedno manjše od načrtovanih (Žargi, 2002a, str. 13).

Tekstilno podjetje Pomada, uvrščena med velika podjetja, je minulo leto zaključilo z veliko izgubo. Pomada je poleg Tekstilne tovarne Prebold najslabše poslovala, leto 2001 je namreč zaključila s kar milijardo izgube. Vendar velika izguba podjetja Pomada še ni pripeljala do postopka prisilne poravnave ali stečajnega postopka. Podjetje se še naprej s težavo prebija skozi tekoče leto, slika prihodnosti pa je vse bolj črna. V kolikor bodo tudi

letošnje leto zaključili tako slabo, bo morala uprava podjetja Pomada uvesti ukrepe za sanacijo podjetja. Negativno poslovanje velikega podjetja ima velik vpliv na celotno poslovanje tekstilne panoge, zato so ukrepi pri tem podjetju skorajda nujni (Štajner, 2002, str. 8).

4. 2. DB 18 – PROIZVODNJA OBLAČIL

Pri skupini DB 18 - Proizvodnja oblačil: strojenje in dodelava krzna, proizvodnja krznenih izdelkov sem upoštevala le eno podskupino, in sicer 18.20. V skupino 18.20 uvrščamo proizvodnjo drugih oblačil in dodatkov.

Nekoliko drugačno sliko nam dajo podjetja, ki so uvrščena v skupino dejavnosti DB 18.20. Položaj podjetij oblačilne industrije je še bolj neugoden kot pri podjetjih tekstilne industrije, napovedi pa so še bolj pesimistične. Razlog za pesimizem in črnoglede napovedi je prihajajoča in vse močnejša konkurenca. Kljub temu da je pri oblačilih manj izgube, imajo podjetja oblačilne industrije na splošno več problemov pri poslovanju, neprestano jih spremlja boj za obstanek in preveliko število zaposlenih.

Tabela 3: Položaj tekstilnih podjetij iz skupine DB 18.20 od leta 2000 do leta 2002

	Število podjetij	Odstotek (%)	Število podjetij v težavah	Odstotek (%)
Velika podjetja	10	21	3	30
Srednja podjetja	26	54	11	42
Mala podjetja	12	25	3	25
Vsa podjetja	48	100	17	35

Vir: Interno gradivo podjetja I D. O. O., 2002.

Iz tabele 2 je razviden položaj podjetij oblačilne industrije, ki spadajo v skupino 18.20. Če za podjetja tekstilne industrije (DB 17) trdimo, da se nahajajo v težki nastali situaciji, kaj lahko šele rečemo za podjetja oblačilne industrije (DB 18.20)? Odstotek podjetij skupine 18.20, ki so se znašla v težki situaciji, je kar enkrat večji, kot odstotek "problemskih" podjetij skupine DB 17. Prisilna poravnava, stečaj ali prenehanje po finančnem zakonu so dejanja, ki prizadenejo vsa podjetja, ne glede na njihovo velikost. Mala podjetja so tudi v tej skupini najmanj prizadeta, čeprav jih je v težavah kar četrtina.

Velika podjetja oblačilne industrije (30 % velikih podjetij je v težavah):

- Eno podjetje je imelo potrjeno prisilno poravnavo,
- dve podjetji pa sta bili izbrisani iz registra, torej sta šli v stečaj.

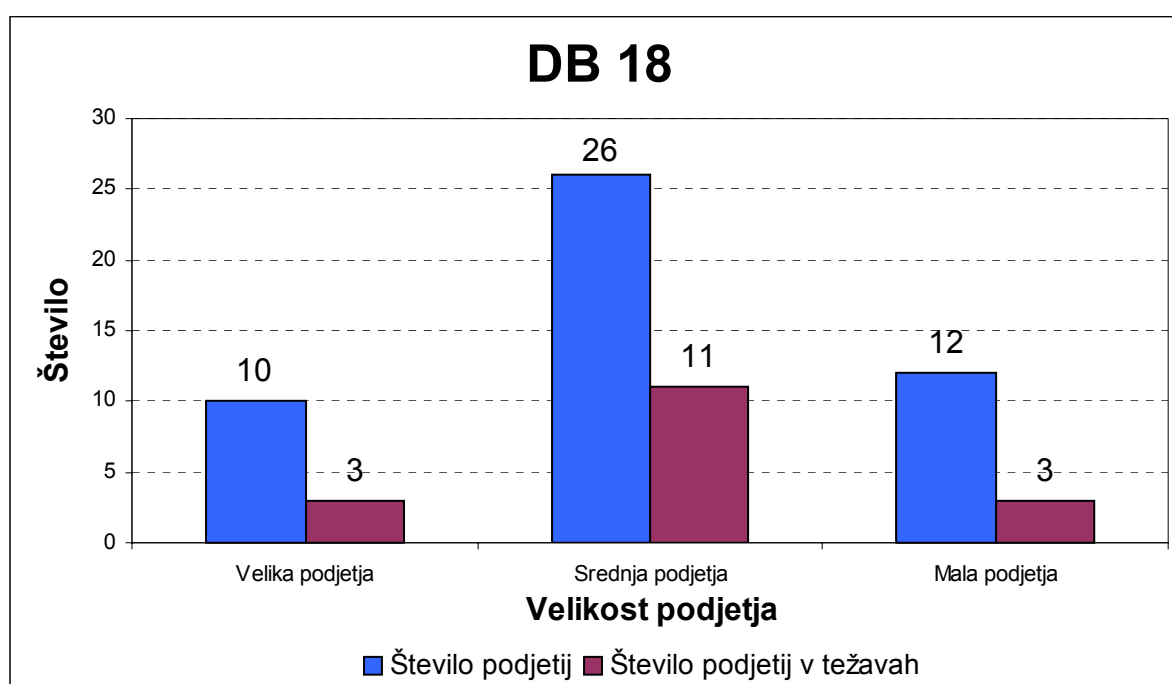
Pri srednje velikih podjetjih oblačilne industrije jih je bilo v težavah 11 (kar predstavlja 42 %):

- Šestim podjetjem je sodišče potrdilo prisilno poravnavo,
- štiri podjetja so šla v stečaj,
- prenehanje po finančnem zakonu pa je doletelo eno podjetje.

Pri malih podjetjih oblačilne industrije jih je bilo v težavah 25 %:

- Eno podjetje je moralo začeti stečajni postopek,
- drugo pa je prenehalo po finančnem zakonu.

Slika 5: Število podjetij in število podjetij v težavah iz skupine DB 18 v letih 2000 - 2002

Vir: Interno gradivo podjetja I D. O. O., 2002.

Vodilno podjetje v oblačilni dejavnosti Lisca, ki je lansko leto zaključilo z 142 milijoni dolarjev dobička, mora prav tako kot vsa druga podjetja neprestano slediti konkurenci in se čimbolj izogibati preteči nevarnosti, ki je ogrozila poslovanje podjetij oblačilne dejavnosti. Da bodo stroške poslovanja v podjetju Lisca reducirali na minimum, so maja tega leta zaprli proizvodni obrat v Zagorju. Šlo je za ekonomski ukrep za zmanjševanje stroškov in racionalno izrabo proizvodnih zmogljivosti. Obrat v Zagorju naj bi bil predimenzioniran, v njem je prostora za dvesto zaposlenih, delalo pa jih je le sedemindvetdeset. Zmanjšanje prodaje je razlog, da so v sevniški Lisci ravno pred kratkim odpustili 186 zaposlenih. Ta novica je pretresla javnost, saj tega dejanja niso pričakovali. Liscin lanski rezultat poslovanja nam pokaže, da podjetje kljub uspešnemu poslovanju občuti težke razmere, ki vladajo na trgu tekstila, v kolikor pa podjetje hoče delovati naprej, se mora na razmere čim hitreje odzvati (Svetič, 2002, str. 21).

Mariborsko podjetje Pik je poleg podjetja Mura najbolj "zaslužno" za vzdrževanje izgube pri oblačilih. Znano je, da je podjetje Pik d. d., tako kot večina tekstilnih podjetij, že dalj časa v zelo slabem poslovnem položaju. Podjetje je za leto 2001 izkazalo izgubo v znesku 714,5 milijona tolarjev. Izguba se je iz leta 2000 povečala za približno 96 milijonov tolarjev. Vodstvo podjetja se je letos po temeljitih analizah in preučitvah plana, ki so ga morali sestaviti za prisilno poravnavo, odločilo za reorganizacijo podjetja z izločitvijo dodelavnih poslov in s krepitvijo lastne blagovne znamke (Ferk, 2002, str. 12). Prisilna poravnava podjetja Pik je bila kljub dokaj dobremu načrtu finančne reorganizacije 14. junija letos prekinjena. Slabo poslovanje podjetja Pik se je nadaljevalo, zato je podjetje 2. avgusta moralo začeti stečajni postopek.

Rogaška družba Kors, ki se ukvarja s proizvodnjo konfekcije oblačil, je kljub naporom vodstva, da podjetje nadaljuje s poslovanjem, moralo marca letos vložiti predlog za uvedbo stečajnega postopka. V podjetju Kors, ki zaposluje 230 delavcev, je bila že leta 2000 uvedena prisilna poravnava. Takrat je v postopku prisilne poravnave brez dela ostalo 70 delavcev, podjetju pa vseeno ni uspelo izplavati iz rdečih števil. Podjetje Kors, ki so ga spremljale likvidnostne težave že vrsto let, je leto 2001 zaključilo s 54 milijoni tolarjev tekoče izgube iz poslovanja. Ker so se obveznosti podjetja Kors le povečevale, se podjetje stečajnemu postopku ni moralo izogniti (Rogaški Kors gre v stečaj. 2002, str. 4).

Med podjetji oblačilne industrije, ki so se znašli v nezavidljivem položaju je tudi Scala Zarja. Podjetje je bilo konec leta 2000 v prisilni poravnavi, s katero so se nameravali rešiti in z njo delno poplačati vsaj zmanjšane obveznosti do dobaviteljev. Poslovanje podjetja Scala Zarja se je nadaljevalo z rdečimi številkami, zato je bilo podjetje prisiljeno začeti marca letos s stečajnim postopkom.

Med problematična podjetja lahko omenim tudi škofjeloški Kroj, ki je na Gorenjskem trenutno največja težava. V zadnjih petih letih so se srečevali z obilico težav, kot posledica sprememb na trgu. Nekdaj so se v 80 do 90 odstotkih ukvarjali z dodelavnimi posli, sedaj pa so jih morali praktično v celoti opustiti. Lani so večino delavk prezaposlili v novoustanovljeno podjetje Loka Pro. Kljub temu pa še vedno nimajo dovolj denarja, da bi lahko redno izplačevali plače. Okoli sto delavk šivalnice in likalnice je trenutno doma, delajo samo delavke krojilnice. Prisiljeni bodo pripraviti program začasnih in trajnih presežkov delovne sile, saj dela ni dovolj za vse zaposlene. Zaposleni se zavedajo, da bi stavka v teh razmerah pomenila le dokončen potop podjetja. Po ocenah vodstva škofjeloškega Kroja bi razmere dokončno sanirali do februarja leta 2003. V primeru, da pride do stečaja, delavci ne bodo dobili nič, ker so večino delnic prodali. Situacija v Kroju je vedno bolj napeta, vodstvo pa še vedno išče rešitev, ki bi bila za podjetje najbolj ugodna (Žargi, 2002, str. 19).

Posebno mesto v slovenski oblačilni industriji pripada podjetju Mura, za katero lahko rečemo, da je največje podjetje v celotni tekstilno - oblačilni industriji. Zaposlenih je kar

5785 delavcev, zato so težave, ki so ogrozile poslovanje podjetja pomembne za celotno državo. Tako kot večina tekstilnih tovarn se je tudi Mura iz Murske Sobote znašla v krizi, ki pesti modno industrijo domala po vsem svetu že od predlani. Propadajo trgovska in proizvodna podjetja, konkurenca je vedno hujša, cenovni pritisk pa vedno močnejši.

Mura se s težavami relativno težko spopada, ker cena dela v Sloveniji ni več konkurenčna, pa čeprav so plače zelo skromne. Likvidnostne težave podjetja so pripeljale vodstvo podjetja Mura do tega, da je začelo ukrepati. Že v poslovni strategiji za leto 1999 je bilo sprejeto, da naj bi število zaposlenih do leta 2005 postopno zmanjšali na okoli 4000 zaposlenih. Gre torej za temeljito prestrukturiranje družbe, ki ga Mura zaradi poslabševanja poslovnih rezultatov ni sposobna sama financirati, načrte pa ji je prekrizala tudi nepričakovana objektivno in subjektivno pogojena izguba. Določeni ukrepi so bili prepozno sprejeti, zmanjševanje števila zaposlenih za 150 zaradi združitve dveh programov pa je del programa prestrukturiranja tovarne, ki ima klimatizirano proizvodnjo, najsodobnejšo tehnologijo in je ena najbolj sodobnih tovarn v Evropi. Prihodnost Mure je v trženju lastnih blagovnih znamk, povečanju klasičnega izvoza in zmanjševanju dodelavnih poslov. Mura namreč proizvaja vrsto tehnoloških storitev. Ena od težav Mure je izrazita proizvodnja za dve letni sezoni, kar pomeni, da pritok likvidnih sredstev zaradi poletne in zimske sezone in neenakomerne prodaje ni stalen, medtem ko v tovarni delajo več mesecev za eno sezono za kar pa so potrebna likvidna sredstva za plače in pokritje stroškov (Brezovnik, 2002, str. 10).

Mura ima dovolj dela in ga lahko dobi še več. Zaradi tega bi bilo treba tekstilno industrijo razbremeniti plačevanja davčnih obveznosti. Če bo Mura prisiljena odpustiti še več delavcev, kot je sedaj predvideno, bo zaradi odpravnin presežnim delavcem to zanjo zelo velik izdatek (Kavčič, 2002, str. 3).

Upravi Mure, ki je eno največjih tekstilnih tovarn v evropskem merilu, nekateri očitajo, da bi se morala prej internacionalizirati in del intenzivne proizvodnje prenesti v države, kjer so stroški proizvodnje nižji. Toda tudi to bi pomenilo zmanjšanje obsega dela doma. Razlika bi bila le v tem, da bi podjetje lepo uspevalo z manjšim številom zaposlenih, danes pa je zaradi težav ogroženo celotno podjetje. Mura je podjetje, ki je krizo v začetku devetdesetih let preživelo brez odpuščanj in jo je prvi val odpuščanja zaposlenih doletel šele sedaj.

V modni branži se je kriza čutila že vse lansko leto, najbolj izrazito pa ob koncu leta, po 11. septembru. Mura večinoma dela za tuje, evropske trge - domačim potrebam namenijo le 7 % proizvodnih zmogljivosti - evropska podjetja pa so vezana na ameriške, torej je povpraševanje po oblačilih upadlo povsod. Obseg dela so najprej zmanjševali z naravnimi odlivi kot sta na primer: upokojevanje in fluktuacija. Težave, ki spremljajo Muro, so prisotne v marsikateremu podjetju, pa vendarle niso tako odmevne kot v Muri. Ker je Mura

gigant med slovenskimi podjetji, je nov val odpuščanja delavcev povzročil veliko večje vznemirjenje kot pri drugih podjetjih (Lorenčič, Ule, 2002, str. 2).

Po programu prestrukturiranja naj bi Mura za dolgoročni preobrat na bolje takoj potrebovala 348 milijonov tolarjev likvidnostnih sredstev, na dolgi rok pa še veliko več. Po ocenah vladnih strokovnih služb bo sanacija Mure povzročila resno povečanje nezaposlenosti v Pomurju. Mura od države pričakuje dve milijardi tolarjev nepovratnih sredstev, prvo milijardo pomoči pa že letos (Urbas, 2002, str. 5). Murino vlogo oziroma njen sanacijski program je Ministrstvo za gospodarstvo dobilo, s posebno komisijo so njeno prošnjo obravnavali in jo začetek avgusta tudi odobrili (Država bo s sredstvi kupnin pomagala tudi Muri. 2002, str. 5). Pa vendar s tristo milijoni vodilni v Muri ne bodo mogli narediti prav veliko. Ni skrivnost, da je imela Mura v minulih mesecih težave že pri zagotavljanju denarja za plače. Ob še tako nizki povprečni plači bi ob visokem številu zaposlenih omenjeni državni denar pokril le kako polovico enomesečnih stroškov za plače delavcem v Muri. Bančniki bi se verjetno strinjali, da je tak znesek v teh konkretnih razmerah komajda mogoče razumeti kot strateško pomoč, ampak bolj kot nekakšno likvidnostno injekcijo (Vozel, 2002, str. 15).

Za slovenska tekstilna in oblačilna podjetja je torej finančna kriza, z izjemo nekaj podjetij, neizogibna. Napovedi za prihodnost so realno gledano zelo pesimistične. Podjetja doživljajo velik izpad kupcev. Nekatera tekstilna in oblačilna podjetja gredo v prisilno poravnavo, nekatera v stečaj, vse to pa ostalim, ki se s težkimi razmerami še naprej spopadajo, položaj le poslabša, saj morajo njihove terjatve odpisati.

5. DRŽAVNA POMOČ TEKSTILNO - OBLAČILNI INDUSTRIJI

5. 1. NOTRANJI TRG EVROPSKE UNIJE IN DRŽAVNA INTERVENCIJA

Neposredno in posredno poseganje države v gospodarstvo z različnimi oblikami državnih pomoči je v Evropski uniji urejeno s pravili, ki določajo, kdaj in pod kakšnimi pogoji je poseganje sploh dovoljeno. Države članice so dolžne državne pomoči notificirati pri Evropski komisiji pred njihovo razdelitvijo, voditi ustrezne evidence o uporabnikih pomoči in izdelovati standardizirana redna poročila.

Dejansko ima EU klasificirane tri osnovne pomoči – poleg sektorskih bolj zaželene horizontalne pomoči in regionalne pomoči. Za izvajanje politike državnih pomoči imajo države na voljo več različnih instrumentov, ki so razvrščeni v štiri skupine (<http://evropa.gov.si/publikacije/zgibanke/konkurenca>, 4. 4. 2002):

- pomoči, ki so v celoti transformirane uporabnikom (dotacije in davčne oprostitve),
- finančni transferi v obliki kapitalskih naložb,
- transferi s prihrankom obresti, kot so ugodna posojila in davčne odložitve,
- jamstva.

Politika notranjega trga v EU teži k vzpostavitvi konkurence s čim manj državnega intervencionizma in kot takšna sledi tudi opredelitvam Svetovne trgovinske organizacije (WTO). Pravila, kdaj in pod kakšnimi pogoji države članice smejo uporabljati državno pomoč, so določena in pregledno klasificirana. Državna pomoč je tista, ki gospodarskim subjektom zmanjšuje stroške poslovanja in tako vpliva na tržni položaj. Država jo da posredno ali neposredno, zanjo pa predstavlja strošek.

5. 2. DRŽAVNE POMOČI V SLOVENIJI

Slovenija k ureditvi državnih pomoči pristopa šele v zadnjem obdobju. Za zdaj še nima usklajene politike dodeljevanja pomoči v skladu s shemami pomoči v EU. Osrednja pravna podlaga za dodeljevanje državnih pomoči je 65. člen pridružitvenega sporazuma, ki Slovenijo obvezuje, da upošteva 92. in 93. člen Rimske pogodbe, ki določata dopustne, pogojno dopustne in prepovedane oblike državnih pomoči. Po ocenah znašajo državne pomoči v Sloveniji med 4 % in 5 % BDP, kar je približno tri do štirikrat več kot v manj razvitih državah EU (<http://evropa.gov.si/publikacije/zgibanke/konkurenca>, 4. 4. 2002).

Državne pomoči, ki so zaželene, so v Sloveniji zastopane predvsem na področju prestrukturiranja podjetij in zaposlovanja, premalo pa je horizontalnih pomoči, ki jih Slovenija še ni izkoristila. Predvsem sektorske pomoči so v velikem obsegu zastopane na področju delavno intenzivnih industrijskih panog in jeklarstva. Povečujejo se tudi državne pomoči v kmetijstvu in transportu.

Vse to pomeni, da ima Slovenija še vedno določen obseg državnih pomoči za namene, ki v EU niso dovoljeni ali pa so zelo omejevani. Sorazmerno slabo so razvite pomoči, ki so v EU najbolj zaželene, in sicer raziskovanje in razvoj (t. i. razvojne pomoči), okoljevarstvene pomoči (na primer: vlaganja v racionalno rabo energije), regionalne pomoči (za nerazvita območja), pomoči malim in srednje velikim podjetjem. Veliko državnih pomoči je bilo do sedaj namenjenih za reševanje določenih akutnih, predvsem socialnih problemov v gospodarstvu. Dajanje pomoči je treba nujno povezati s pripravo in sprejemom različnih sektorskih razvojnih dokumentov, kot so strategije in nacionalni programi, ter zakonov, na

podlagi katerih naj bi se zagotavljala sredstva za uresničevanje določenih projektov (<http://evropa.gov.si/publikacije/zgibanke/konkurenca>, 4. 4. 2002).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je usmeritve in program ukrepov za razreševanje brezposelnosti ter spodbujanje zaposlovanja prilagodilo pričakovanim gibanjem na trgu dela v letošnjem letu. Začetek tega je zaznamoval prenos gospodarske recesije iz zahodnega gospodarstva tudi na naša podjetja, zlasti na izvoznike, med katere spada tudi tekstilna industrija. Ta podjetja so se na slabše gospodarske razmere v svetu odzvala z zniževanjem stroškov, manjšo vlagateljsko dejavnostjo, pa tudi z napovedmi odpuščanja presežnih delavcev in stečajev (Ule, 2002, str. 5).

Tekstilni industriji bo namenjen načrtovan program za ohranjanje delovnih mest s povračil dela stroškov, ki ostanejo v podjetjih. Ta pomoč bi znašala najmanj tri minimalne plače, podjetja pa se bodo zanjo lahko potegovala na osnovi javnega razpisa po tem, ko bo vlada sprejela omenjeni program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za letošnje leto.

V okviru programa aktivne politike zaposlovanja, za katerega predvideva proračun 16 milijard SIT, namenja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve za pomoč podjetjem v težavah le 136 milijonov SIT in za sklade dela le 600 milijonov SIT, čeprav so prav ta podjetja eden največjih generatorjev brezposelnosti. Skladi dela, katerih osnovna naloga naj bi bila pomoč podjetjem pri reševanju presežnih delavcev, so se v dosedanjem delovanju izkazali izrazito neučinkoviti, saj ne upoštevajo specifičnosti in potreb po tovrstni pomoči v naših panogah (Smole, 2002, str. 34).

5. 2. 1. Tekoči program prilagajanja in njegova učinkovitost

Za slovensko tekstilno in oblačilno industrijo, ki sodita med delavno intenzivne panoge, je značilna nizka dodana vrednost in slaba konkurenčnost v primerjavi s to panogo znotraj EU. Zaradi navedenih dejstev je slovenska vlada že v letu 1999 sprejela program prilagajanja slovenske tekstilne in oblačilne industrije pogojem notranjega trga za obdobje 2000 - 2003. Cilj omenjenega programa je zagotoviti podporo podjetjem v panogi v procesih prilagajanja pogojem notranjega trga v obdobju 2000 - 2003. Program se je začel izvajati že v letu 2000 in se je nadaljeval tudi v letu 2001. Poglavitne usmeritve razvojne pomoči so bile osredotočene predvsem na področje trženja (v smislu krepitev notranje sposobnosti podjetja za uspešen razvoj in uveljavitev blagovnih znamk ter konkurenčen nastop na mednarodnih trgih), na področje tehnološke prenove (s poudarkom na povečanju investicijskih vlaganj v tehnološke izboljšave in uvajanje novih tehnologij) ter na področje modernizacije dela in kadrovske prenove (podpora projektom fleksibilnih oblik dela organizacije in zviševanje izobrazbene ravni in usposobljenosti vseh zaposlenih).

Program prilagajanja slovenske tekstilne, oblačilne in usnjarske predelovalne industrije notranjemu trgu EU, ki ga vodi Ministrstvo za gospodarstvo in ki se je s sprotnim

prilagajanjem posameznih razpisov uspešno prilagodil potrebam naših podjetij, teče že tretje leto. Žal pa s svojim skromnim obsegom ne more vplivati na uspešnejši razvoj konkurenčnosti naših podjetij, saj ne zagotavlja niti 10 odstotkov potreb, ki jih podjetja prijavljajo na te razpise. Razen skromnega obsega sredstev mu manjkajo še sredstva in programi t. i. tehnološkega sklada, ki so bili predstavljeni leta 2000 ob njegovem začetku delovanja, kakor tudi sodelovanje drugih ministrstev. To velja predvsem za Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki se ni vključilo v reševanje najbolj perečega dela prestrukturiranja slovenske tekstilne, oblačilne in usnjarsko predelovalne industrije, to je kadrovske prestrukturiranje oz. pomoč pri zniževanju stroškov odpravnin delavcem, ki so postali tehnološki višek zaradi zniževanja števila delavcev (Smole, 2002, str. 34).

Kot sem že omenila, je Program prilagajanja leta 2000 predvideval tudi sredstva za nove tehnologije in strojno opremo iz t. i. tehnološkega tolarja. Po treh letih je to le še program Ministrstva za gospodarstvo z dvakrat nižjimi sredstvi od predvidenih ob začetku programa, o kakršnih koli sredstvih iz t. i. tehnološkega tolarja pa ni ne duha ne sluha.

Program je v treh letih predvsem vzpodbujal in pospeševal programsko prestrukturiranje podjetij v obliki razvoja novih proizvodov trženja in internacionalizaciji podjetij, vendar z mnogo prenizkimi sredstvi. Ocena uporabnikov je bila, da bi za uspešno poslovno prestrukturiranje potrebovali petkrat več sredstev. Z zaključkom programa pa se bo tudi ta del prestrukturiranja prekinil.

Kljub programu, ki ga je država uvedla za pomoč tekstilni industriji, se težke razmere nadaljujejo. Tema januarske tiskovne konference ZSSS so bile razmere v tekstilno-in usnjarskopredelovalni industriji, zaradi katerih prihaja do novega vala odpuščanja delavcev in do zapiranja tovarn. Sindikat tekstilno-in usnjarskopredelovalne industrije Slovenije (STUPIS) zahteva od države ukrepe za preživetje te vrste industrije ali vsaj dostojanstveno zapiranje tovarn. Predlagano politiko bi država morala sprejeti, saj tekstilno-in usnjarskopredelovalna industrija amortizirata socialne razmere v več predelih Slovenije. Program, ki ga država vodi sedaj, pa nima pravih sadov. Sindikat ugotavlja, da v Sloveniji ni politične volje, s katero bi država poskrbela za več kot 30.000 zaposlenih v tej panogi. Podjetja iz teh dveh dejavnosti so dobila le desetino denarja, kot so ga potrebovala. Država bi morala tekstilno industrijo obravnavati enako kot druge dejavnosti. Tekstilci ne zahtevajo višjih plač, saj se zavedajo, da jih ni mogoče izplačevati. Pričakujejo pa, da bo država sprejela ukrepe za reševanje položaja podjetij. Država bi morala enako kot Muri pomagati tudi drugim podjetjem iz tekstilne industrije (Kavčič, 2002, str. 3).

Na združenju za tekstilno, oblačilno in usnjarsko predelovalno industrijo (ZTOUPI) ocenjujejo, da " Uredba o dodeljevanju pomoči gospodarskim družbam v težavah v času priprave programa prestrukturiranja iz sredstev kupnin za namene sanacije" podjetjem iz panog tekstilno-in oblačilnepredelovalne industrije ne omogoča kandidiranja za sredstva, saj nimamo niti enega podjetja, ki bi lahko zadovoljilo pogojem III. točke. 4. člen v merilih

in pogojih za dodeljevanje pomoči določa, da lahko kandidirajo le gospodarske družbe, katerih propad bi povzročal v regiji zmanjšanje števila zaposlenih za več kot deset odstotkov. Prav tako menijo, da je definicija iz 2. člena, ki pravi, da v primeru kapitalskih družb, družba v težavah, če je več kot polovica registriranega osnovnega kapitala izgubljenega in je bila več kot četrtnina takšnega kapitala izgubljena v zadnjih dvanajstih mesecih, nerealna. Zastavlja se vprašanje, ali je takšnim podjetjem sploh še smiselno dodeljevati pomoč (Smole, 2002a, str. 35).

Vladni program pomoči je v praksi daleč odnjegove učinkovitosti. Verjetno ne bo imel tako dobrih sadov, kot smo jih pričakovali. Razlog so prav pomanjkljivosti programa, zaradi katerih se največkrat ravno tista podjetja, ki so v krizni situaciji, ne morejo prijaviti k sodelovanju programa, v okviru katerega so podjetja deležna državne pomoči.

Podjetja so v treh letih dobila od države nekaj več kot tri milijarde tolarjev pomoči in še kakih 400 milijonov pomoči iz drugih programov. To pa je občutno premalo, saj bi potrebovali vsaj trikrat do petkrat več denarja. Torej od deset do 18 milijard tolarjev, kar pa država gotovo ne bo mogla zagotoviti (Svetič, 2002, str. 22).

Dejstvo je, da je državna pomoč, ki jo potrebujejo številna tekstilna podjetja edini izhod. Odločilni vprašanja pri tem bosta vsaj dve (Svetič, 2002, str. 22):

- Kako bodo podjetja državni denar porabila (koliko ga bo zaradi konkurenčne zakonodaje EU sploh še mogoče deliti)? Bo ta pomoč za reševanje kriz in likvidnostnih težav ali res za strateški razvoj?
- Tudi če bo država še naprej dajala izdatne finančne pomoči, je vprašanje, ali sploh lahko še ubrani našo tekstilno industrijo pred stečaji in močnimi svetovnimi gibanji, zaradi katerih bodo morala podjetja seliti proizvodnjo v daljne dežele, pri nas pa grozi množično odpuščanje.

SKLEP

Za izdelavo diplomske naloge na temo Prisilne poravnave in stečaji tekstilnih podjetij pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo sem se odločila na osnovi lastnih izkušenj. Delala sem namreč v podjetju, ki je bilo v prisilni poravnavi se je v praksi srečevalo s posledicami prisilne poravnave.

Dejstvo je, da same številke niso tako zastrašujoče, kot je zastrašujoč položaj zaposlenih v tekstilnih podjetjih, ki vse to občutijo na svoji lastni koži. Že sedaj ljudje trepetajo za ohranitev svojih delovnih mest, od svojih nadrejenih pa zahtevajo odgovor, kaj lahko pričakujejo ob vstopu v Evropsko unijo. Tekstilna podjetja tehnološko niso dovolj dobro opremljena, da bi bila konkurenčna razvitemu svetu. Vse bolj problematična je tudi kadrovska struktura, saj se mladi ljudje ne odločajo več za srednje tekstilne šole niti za tekstilne fakultete. Le kako naj se ljudje v podjetjih, kjer primanjkuje denarja za surovine in plače, še dodatno izobražujejo in brez podpore države vlagajo denar v razvojne programe?

Ljudje v tekstilni industriji so mnenja, da je država zanje mačeha. Ravno tista podjetja, ki nimajo dovolj denarja za nabavo materiala in surovin, plačujejo največ DDV-ja. Država nameni nekaj denarja tudi za razvoj tekstilne panoge, vendar običajno te pomoči niso deležna ravno tista podjetja, ki pomoč potrebujejo najbolj.

Približevanje slovenskega gospodarstva enotnemu evropskemu trgu na tekstilno industrijo zaenkrat še ni imelo pozitivnega vpliva, saj podjetja izgubljajo konkurenčnost, kar pomeni, da v prihodnje lahko pričakujemo še večje število stečajev in prisilnih poravnav.

LITERATURA

1. Boncelj Jože: Bankrotirana družba. Ljubljana: SAN-PRO, 1999. 222 str.
2. Brezovnik Alenka: Prestrukturiranje Mure terja manjše stroške dela. Dnevnik, Ljubljana, 2002, 123, str. 10.
3. Đorđević Miodrag: Splošne značilnosti stečajnega postopka. Zbornik II. Strokovnega posvetovanja na temo Podjetja v težavah – sanacije, predstečajni in stečajni postopki. Portorož: Društvo ekonomistov Ljubljana, 2000, str. 37-42.
4. Država bo s sredstvi kupnin pomagala tudi Muri. Finance, Ljubljana, 2002, 147, str. 5.
5. Ferik Lidija: Ministrstvo ne soglaša s stečajem. Večer, Maribor, 2002, 169, str. 12.
6. Grušovnik Mojca: Skupno vlaganje s tujci. Dnevnik, Ljubljana, 2001, 163, str. 13.
7. Grušovnik Mojca: Tekstilci so v hudi negotovosti. Dnevnik, Ljubljana, 2002, 55, str. 10.
8. Grušovnik Mojca: Za tekstilno ni prihodnosti. Dnevnik, Ljubljana, 2001, 47, str. 7.
9. Ivanjko Šime: Namesto stečajev. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2002, 6, str. 24-26.
10. Kavčič Franček: Država naj ukrepa ali sprejme poseben zakon. Delavska enotnost, Ljubljana, 2002, 4, str. 3.
11. Kebrič Marjeta: Prisilna poravnava, stečaj, likvidacija. Maribor: AGA d. o. o., 1995. 130 str.
12. Lorenčič Mojca, Ule Milena: Grozi nov val odpuščanj? Dnevnik, Ljubljana, 2002, 34, str. 2.
13. Marjetič Duša: Gospodarski kriminal in preprečevalna vloga računovodstva in revizije. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 41 str.
14. Markovič Blanka: Tekstilna tovarna Prebold v prisilni poravnavi. Finance, Ljubljana, 2002, 41, str. 4.
15. Murini nadzorniki podprli predlog programa prestrukturiranja. Finance, Ljubljana, 2002, 186, str. 9.
16. Nadž Solarič Klara: Prisilna poravnava v Tekstilu Prosenjakovci. Večer, Maribor, 273, str. 15.
17. Podgornik Milojka: Prilaganje usnjarsko-obutvene in tekstilno-oblačilne panoge trgu EU. Evrobilten, Ljubljana, 2000, 22, str. 15-16.
18. Rogaški Kors gre v stečaj. Finance, Ljubljana, 2002, 62, str. 4.
19. Roš Maja: Premalo dela in človeškega odnosa. Delo, Ljubljana, 2002, 78, str. 6.
20. Roškar Simona: V znamenju prisilnih poravnav in stečajev. Večer, Maribor, 2002, 83, str. 17.
21. Smole Jože: Ni razlogov za optimizem. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2002, 4, str. 28-29.
22. Smole Jože: Plasti prestrukturiranja. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2002, 6, str. 32-35.
23. Stankovič Dragana: Za delo se bodo še borili. Dnevnik, Ljubljana, 2002, 29, str. 13.
24. Svetič Barbara: Pričakujte še več stečajev. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2002, 34, str. 21-22.

25. Špeh Nives: Tekstil prisiljen krčiti proizvodnjo. Finance, Ljubljana, 2002, 3, str. 5.
26. Štajner Matjaž: Tekstilni panogi gre na bolje. Finance, Ljubljana, 2002, 96, str. 8.
27. Tajnikar Maks: Poslovni neuspeh in reševanje podjetij. Zbornik II. Strokovnega posvetovanja na temo Podjetja v težavah – sanacije, predstečajni in stečajni postopki. Portorož: Društvo ekonomistov Ljubljana, 2000, str. 7-17.
28. Ule Milena: Vse za večje zaposlovanje. Dnevnik, Ljubljana, 2002, 48, str. 5.
29. Urbas Uroš: Muro bo obravnavala posebna komisija. Finance, Ljubljana, 145, str. 5.
30. Verbič Primož: Stečaj ali prisilna poravnava z vidika upnika. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 35 str.
31. Vozel Mojca: V Muri avgusta preobrat. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2002, 16, str. 36.
32. Žargi Štefan: Država pomaga bolj simbolično. Gorenjski glas, Kranj, 2002, 66, str. 13.
33. Žargi Štefan: Vrnitev odpisanih – ali res? Gorenjski glas, Kranj, 2002, 32, str. 19.

VIRI

1. Barometer tekstilcev in usnjarjev. Ljubljana: GZS, 2002, 3, 8 str.
2. Barometer tekstilcev in usnjarjev. Ljubljana: GZS, 2002, 4, 5 str.
3. Bergant Živko, Plavšak Nina, Prelič Saša: Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem in zakon o finančnem poslovanju podjetij s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 2000. 1165 str.
4. Interno gradivo podjetja I D. O. O. [URL: <http://www.idoo.si>], 28. 6. 2002.
5. Konkurenca in državna pomoč. [URL: <http://evropa.gov.si/publikacije/zgibanke/konkurenca>], 4. 4. 2002.
6. Program dela za leto 2002. Ljubljana: Združenje za tekstilno oblačilno in usnjarsko predelovalno industrijo, 2002. 5 str.
7. Šinkovec Janez, Škerget Drago: Zakon o finančnem poslovanju z uvodnimi pojasnili in zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji s komentarjem. Ljubljana: Primath, 1999. 493 str.
8. Vpliv članstva na gospodarstvo. [URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/704-11>], 4. 4. 2002.
9. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99).
10. Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (ZPPSL) (Uradni list RS, št. 67/93, 39/97 in 52/99).
11. Združenje za tekstilno, oblačilno in usnjarskopredelovalno industrijo. [URL: http://www.gzs.si/si_nov/zdruzenja/z19/default.htm], 28. 5. 2002.